

Slikovnica kao dječje iskustvo

Štignjedec Sulić, Tanja

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:246337>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-02**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
SMJER IZVANREDNI STUDIJ BIBLIOTEKARSTVA
Ak. god. 2018./2019.

Tanja Štignjedec Sulić

**Slikovnica kao dječje iskustvo
– čitanje iz užitka djeci u narodnoj knjižnici**

Diplomski rad

Mentor: prof. dr. sc. Jadranka Lasić Lazić
dr. sc. Tomislav Ivanjko, docent

Zagreb, svibanj 2019.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenom i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(potpis)

Sadržaj

Sadržaj.....	iv
1. Uvod.....	2
2. Narodne knjižnice	4
2.1. Određenje pojma i zadaće narodne knjižnice	4
2.2. Dječje knjižnice i odjeli za djecu i mlade.....	6
2.2.1. Određenje pojma, usluge i zadaće.....	6
2.2.2. Knjižnično osoblje dječjih knjižnica/odjela	8
2.3. Knjižnice grada Zagreba.....	9
2.3.1. Odjeli za djecu i mlade u Knjižnicama grada Zagreba	10
3. Dijete i čitanje slikovnica u narodnoj knjižnici	13
3.1. Dijete u narodnoj knjižnici	13
3.3. Povezivanje kroz čitanje - teorija privrženosti	15
4. Priče i slikovnice.....	18
4.1. Svijet priča.....	18
4.2. Umjetnost i priča – emocionalno mjesto između fikcije i zbilje	19
4.3. Umjetnost i priča – tekst između fikcije i zbilje.....	23
4.3.1. Slikovnica (dvostruki diskurs)	28
4.3.2. Priča (verbalni diskurs)	29
4.4. Slikovnica – definicije i teorije.....	30
5. Čitanje iz užitka – prema samostalnom čitaču.....	34
6. Čitanje priča u knjižnici Jelkovec	36
7. Zaključak.....	57
Sažetak	66
Summary	67

1. Uvod

Zajednički cilj svih knjižnica koje se bave uslugama za djecu svakako je njegovanje pozitivnog stava prema knjizi, odnosno čitanju. Za razliku od funkcionalnog čitanja koje češće potiču školski knjižničari, čitanje iz užitka dominantnije je u sferi rada dječjih knjižničara u narodnim knjižnicama. Poticanje čitanja vrlo često provodi se putem organiziranja posebnih aktivnosti na dječjim odjelima kao što je pričanje priča.

U središtu zanimanja ovog diplomskog rada je fenomen čitanja iz užitka, a usmjeren je na čitanje djeci u okvirima organiziranih aktivnosti na dječjim odjelima narodnih knjižnica tzv. pričaonica.

U prvom djelu rada razmatraju se okviri i smjerovi koje su krovne međunarodne organizacije knjižničarstva zadale i preporučile kako bi knjižničari narodnih knjižnica što profesionalnije i učinkovitije obavljali svoje dužnosti. Posebno su izdvojene one zadaće i smjernice koje pružaju oslonac i podršku knjižničnom osoblju u oblikovanju programa i aktivnosti vezanih za poticanje čitanja, odnosno uže gledano čitanja iz užitka djeci. S obzirom na to da je osoblje dječjih odjela izvršitelj zadaća i smjernica, u prvom poglavlju govori se o njihovom obrazovanju i poželjnim karakteristikama. Kao ogledni primjer prikazane su Knjižnice grada Zagreba.

Način na koji percipiramo problem izravno utječe na pristup kako se s njime nosimo i kako ga rješavamo. Stručnjaci različitih profesija, koji u svojem polju razmatranja obuhvaćaju čitanje djetetu od najranije dobi (kao i kroz čitav period dok ono ne postane samostalni čitač) slažu se da je ono od neizmjerne je važnosti za djetetov razvoj. Zbog toga je za knjižničare koji rade s djecom bitno poznavati dječji razvoj i psihologiju. Upravo poznavanje dječjeg razvoja i psihologije naznačeno je kao preporuka u Smjernicama za knjižnične usluge za djecu.

U ovome radu slikovnica se razmatra kao prva knjiga s kojom se dijete susreće, a njeno čitanje kao dječje iskustvo. S obzirom da slikovnicu čita odrasla osoba, ona je neminovno sudionik tog dječjeg iskustva. U drugom djelu rada želi se rasvijetliti uloge dvaju sudionika u iskustvu čitanja tako što ih se razmatra na početima zagovornika teorije povezivanja. Zbog toga su prvo predstavljene osnovne značajke teorije povezivanja vezane za dječji razvoj, a zatim i viđenje uloge odrasle osobe u dječjem odgoju općenito, pa u tom smislu i u odgoju i njegovanju budućeg čitača. Cilj je postavljanje polaznih parametra za djelatnike koji zajedno s djetetom prolaze kroz iskustvo čitanja slikovnice. Zbog toga u radu

istražujemo mogućnost pristupanja djetetu kroz prepoznavanje i uvažavanje urođenog instinkta za povezivanje koji je odgovoran za cjelokupno napredovanje i sazrijevanje. U radu se donosi pogled u kojem se odrasla osoba razmatra kao djetetova referentna točka. Time su obuhvaćena oba sudionika čitanja (iz užitka) promatrana u radu.

S obzirom na to da je autor (ili autori ako ih je više) u slikovnicu pohranio svoje kreativne ideje, čitatelj je taj koji iz slikovnice percipira, dekodira, preuzima i spaja sa svojim vlastitim svjetovima i idejama. Knjiga prenosi onoliko koliko iz nje vidimo i osjetimo. Svijest o odrasloj osobi kao referentnoj točki prema kojoj se dijete orijentira i njegovog instinkta za povezivanjem bitno je zbog prepoznavanja ideje koja stoji iza kompleksne poruke koja se za vrijeme čitanja prenosi.

U trećem djelu rad se bavi pričom i slikovnicom koja je razlog sastajanja i poticatelj interakcije među sudionicima promatrane vrste čitanja u diplomskom radu. Razmatraju se različiti pristupi i stajališta koji nas nerijetko dovode do sličnih ili istih riješena bez obzira na polaznu točku razmatranja. Opisuje se i imenuje *prostor* koji se stvara između sudionika čime ga se želi učiniti što opipljivijim. Zatim se u radu navodi pregled definicija i teorija o slikovnici.

Četvrti dio bavi se užitkom čitanja i govori o pismenosti koja omogućuje osamostaljivanje djeteta kao čitača.

Peti dio donosi kratki uvid u praksu čitanja djeci iz užitka u Knjižnici Jelkovec koja je dio mreže Knjižnica grada Zagreba. Iznosi se rad u knjižnici vezan za poticanje čitanja iz užitka. Posebno je istaknuta i opisana suradnja Knjižnice Jelkovec sa lokalnim Dječjim vrtićem En Ten Tini.

2. Narodne knjižnice

2.1. Određenje pojma i zadaće narodne knjižnice

U *IFLA-inim smjernicama za narodne knjižnice* koje je krajem 2011. godine u prijevodu objavilo Hrvatsko knjižničarsko društvo u prvom poglavlju koje je naslovljeno *Poslanje i djelatnost narodne knjižnice* pojam narodne knjižnice određuje se kao: organizacija koja osigurava pristup znanju, informacijama, cjeloživotnom učenju i djelima mašte pomoću niza izvora i službi, a na raspolaganju je svim članovima zajednice bez obzira na njihovu rasu, nacionalnost, dob, spol, religiju, jezik, invaliditet, ekonomski i radni status te obrazovanje.¹

Osim što je u definiciji pojma naznačeno da je narodna knjižnica mjesto na kojem svi pripadnici zajednice imaju jednako pravo na pristup informaciji koje je baza za njihovo cjeloživotno obrazovanje, uvršten je i dio koji kaže da ona *omogućuje pristup djelima mašte pomoću niza izvora i službi*. Djela mašte osobito su važna najmlađim korisnicima knjižnice - djeci.

Osim kroz utvrđivanje osnovnih djelatnosti, knjižnica se definira i kao nositeljica promjena na društvenoj i osobnoj razni, kao ustanova koja zagovara slobodu informiranja te omogućuje pristup svima.²

Djeca nisu oduvijek prepoznata kao korisnici knjižnica. Iz preuzetog segmenta još je jednom naglašeno kako knjižnica ne isključuje niti jednog pojedinca iz društva, a to uključuje i djecu od najranije dobi.

Uloga knjižničkog osoblja je provesti pravila struke osiguravajući prostor za zajednicu u kojoj se nalazi, u kojem će se poticati korelacija između osobnog razvoja pojedinca i njegovog pridonosa društvu u kojem živi. Knjižnice podupiru pojedince u njihovom razvoju i odrastanju, te ih svojim programima i uslugama prate kroz život. One su mjesto cjeloživotnog učenja. Za uspješniju integraciju i razvoj osobnih potencijala pojedinaca važna sastavnica djelatnosti je razvijanje osobne kreativnosti i novih interesa, a posebna odgovornost je u zadovoljavanju potreba djece i mladih.³

¹ Hrvatsko knjižničarsko društvo. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/article/view/332> (2019-02-02)

² Ibid.

³ Ibid.

IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice navodi da ključne zadaće vezane uz obavješćivanje, opismenjivanje, obrazovanje i kulturu moraju biti jezgrom službi narodne knjižnice.⁴ U Manifestu je zapisano dvanaest zadaća.

Zadaće narodne knjižnice:

1. stvaranje i jačanje čitalačkih navika kod djece od rane dobi;
2. podupiranje osobnog obrazovanja za koje se odlučuje pojedinac, kao i formalnog obrazovanja na svim razinama;
3. stvaranje mogućnosti za osobni kreativni razvoj;
4. poticanje mašte i kreativnosti djece i mladih ljudi;
5. promicanje svijesti o kulturnom nasljeđu, uvažavanju umjetnosti, znanstvenih postignuća i inovacija;
6. osiguranje pristupa kulturnim izvedbama svih izvođačkih umjetnosti;
7. gajenje dijaloga među kulturama i zastupanje kulturnih različitosti;
8. podupiranje usmene tradicije;
9. osiguranje pristupa građana svim vrstama obavijesti o svojoj zajednici;
10. pružanje primjerenih obavijesnih službi mjesnim poduzećima, udrugama i interesnim skupinama;
11. olakšavanje razvitka obavijesnih vještina i kompjuterske pismenosti;
12. podupiranje i sudjelovanje u programima razvijanja pismenosti namijenjenima svim dobnim skupinama i iniciranje takvih programa, kad je potrebno.

U dvanaest popisanih zadaća djeca su izravno spomenuta dva puta. Prvi puta gdje se nalaže uloga knjižnice u stvaranju i jačanju čitalačkih navika djece od rane dobi, te drugi kada se ističe poticanje mašte i kreativnosti djece i mladih ljudi.

Djeca su u pravilu korisnička skupina narodnih i školskih knjižnica. Poticati možemo dvije vrste čitanja, ono iz užitka i funkcionalno čitanje. *Dok međunarodne smjernice preporučuju objema vrstama knjižnica sinkronizirano bavljenje objema vrstama čitanja,*

⁴ Hrvatsko knjižničarsko društvo. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/article/view/332> (2019-02-02)

praksa često pokazuje drugačiji pristup koji se najviše ogleda u izgradnji fonda i percepciji profesionalne uloge dječjeg, odnosno školskog knjižničara.⁵ Često se školskim knjižnicama pripisuje zadaća poticanja čitanja koje je u funkciji odgojno-obrazovnog procesa, a narodnima se ostavlja u zadaću poticanje čitanja iz užitka, tzv. čitanja iz zabave, dobrovoljnog čitanja.⁶

2.2. Dječje knjižnice i odjeli za djecu i mlade

2.2.1. Određenje pojma, usluge i zadaće

Globalna zajednica i zahtjevi informacijskog doba preoblikovali su knjižničarstvo i uporabu tehnologija kako bi istaknuli i naglasili ekonomsku, kulturnu i komunikacijsku revoluciju u današnjem svijetu.⁷

Djeci i njihovim roditeljima diljem svijeta, knjižnične usluge za djecu nikada nisu bile važnije nego danas. Pristup znanju i multikulturnom bogatstvu svijeta, baš kao i cjeloživotno učenje i pismenost, postali su glavnom zadaćom našeg društva.⁸

Kvalitetna dječja knjižnica pruža djeci vještine neophodne za cjeloživotno učenje i pismenost, osposobljavajući ih da sudjeluju i djelatno pridonose životu zajednice. Knjižnica treba neprestano odgovarati na promjene u društvu te zadovoljavati informacijske i kulturne potrebe djece, kao i njihove potrebe za zabavom i razonodom.⁹

U *IFLA-nim Smjernicama za knjižnične usluge za djecu i mlade* možemo vidjeti kako se knjižnica danas sagledava kao sastavni i neodjeljivi dio informacijskog doba. Ona usvaja vrijednosti koje informacijsko društvo donosi i pruža podršku djeci da se ostvare u takvom okruženju. Informacijsko doba vrednuje obrazovanje i informiranost te smatra usvajanje vještina neophodnih za cjeloživotno učenje i pismenost svojim prioritetom. Smjernicama za knjižnične usluge za djecu kojima je svrha da pomognu narodnim knjižnicama u različitim zemljama svijeta da uvedu visokokvalitetne usluge za djecu¹⁰, napomenuta je i važnost da se u knjižnici odgovori i na dječje potrebe za zabavom i razonodom.

⁵ Stričević, I. Čitanje u kontekstu školskih i narodnih knjižnica: Uloga knjižnica u poticanju funkcionalnog čitanja i čitanja iz užitka. // Čitanje - obaveza ili užitak / uredila Ranka Javor. Zagreb, Knjižnice grada Zagreba, 2009. Str. 41-49.

⁶ Ibid.

⁷ IFLA. URL: <https://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/guidelines-for-childrens-libraries-services-hr.pdf> (2019-02-02)

⁸ Ibid.

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid.

Zadaća dječje knjižnice prema *IFLA-nim Smjernicama za knjižnice usluge za djecu* smatra se da osiguravanjem širokog izbora građe i aktivnosti, narodne knjižnice pružaju djeci mogućnost da osjete radost čitanja i uzbuđenje otkrivanja znanja i djela mašte.¹¹

Zadaće dječjih knjižnica osmišljene su i usmjerene tako da u svojoj konačnici pruže djeci mogućnost da osjete radost čitanja i uzbuđenje saznavanja novih spoznaja. One načelno ne rade razliku između čitanja iz užitka i funkcionalnog čitanja kada je riječ o željenom emotivnom stanju u kojem vide dijete u susretu s knjigom. To je dijete u kojem je pobuđen žar za novim znanjem i vedrina u susretu s čitanjem tj. pozitivan odnos prema knjizi, odnosno njenom sadržaju.

Djelatnici narodnih knjižnica imaju posebnu odgovornost u podupiranju učenja čitanja i promicanja knjiga i druge građe za djecu. Djelatnici moraju organizirati posebne događaje za djecu, kao što je pričanje priča i aktivnosti vezane uz knjižnične službe i izvore.¹² Promicanje knjiga i organizacija posebnih događaja za djecu, kao što je pričanje priča, čine najučestalije aktivnosti u dječjim knjižnicama i odjelima za djecu i mlade. Odgoj budućih čitatelja započinje sa slikovnicom.

U IFLA-nim smjernicama za narodne knjižnice ističe se važnost sastavnice djelatnosti razvijanja osobne kreativnosti i novih interesa, a posebna odgovornost je u zadovoljavanju potreba djece i mladih.¹³

Kada je u pitanju slobodno vrijeme očekuje se pružanje informacija vezanih uz hobije i provođenje slobodnog vremena te ohrabrivanje kulturnog i umjetničkog razvoja svih dobnih skupina.¹⁴

Uslugama za djecu treba pridavati jednaku važnost i jednako ih tretirati kao i usluge za odrasle.

¹¹ IFLA. URL: <https://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/guidelines-for-childrens-libraries-services-hr.pdf> (2019-02-02)

¹² Ibid.

¹³ Hrvatsko knjižničarsko društvo. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/article/view/332> (2019-02-02)

¹⁴ Ibid.

2.2.2. Knjižnično osoblje dječjih knjižnica/odjela

Odgovor *da je za knjižnicu važnija osoba koja u njoj radi, negoli okruženje* izvađen iz istraživanja koje je Dijana Zalar provela među svojim studentima i prikazala u svom članku *Čitanje danas ili kako zavarati neprijatelja*¹⁵, a odnosio se na školskog knjižničara, svakako se može primijeniti na sve knjižničare u svim tipovima knjižnica pa tako i na narodnu knjižnicu o kojoj je u ovome radu riječ.

Na studiju bibliotekarstva ne postoji posebno usmjerenje za obrazovanje dječjih knjižničara. U Hrvatskoj se svi knjižničari obrazuju na sveučilištima u Zagrebu, Zadru i Osijeku. Zapošljavanjem u knjižnici i dodjeljivanjem radnog mjesta dječjeg knjižničara započinje osobni razvoj i samostalno usavršavanje. Kao i za sve knjižničare tako i za dječjeg, cjeloživotno obrazovanje više je nego poželjno kako bi se u potpunosti ostvario u profesionalnom smislu. Dječji knjižničari mogu usavršavati svoje vještine i znanja na tečajevima i skupovima Centra za stalno stručno usavršavanje knjižničara¹⁶, u Republici Hrvatskoj organiziranim predavanjima poput Informativnog utorka¹⁷ i Internog četvrtka¹⁸ u Knjižnicama grada Zagreba i sl. Dječji knjižničari osim poznavanja knjižničarske struke, moraju posjedovati znanja o literaturi za djecu i medijima, sposobnost prenošenja znanja i informacija djeci, biti računalno pismeni i poznavati dječju psihologiju i pedagogiju.¹⁹ Od knjižničara se također očekuje da samostalno proširuje i produbljuje svoja znanja i usvaja nove vještine kako bi mogao kvalitetno odgovoriti na specifične potrebe svoje korisničke skupine i svih onih koji sudjeluju u razvoju i odrastanju djece. Dječji knjižničar treba voljeti svoj posao kako bi bio u stanju prenijeti entuzijazam i radost čitanja i otkrivanja novih svjetova mašte i znanja. Ocelott ističe *da dobar dječji knjižničar voli i poštuje djecu, snažnog je značaja, genijalnog uma, ugodne naravi, s instinktom za čitanje i snažnim osjećajem za humor*.²⁰ Za osmišljavanje i vođenje različitih edukativno pedagoških programa dječji knjižničar mora imati dobre komunikacijske vještine. Potrebno je da je upoznat s verbalnim, kognitivnim i emotivnim razvojem djeteta kako bi program i ostale usluge bile što kvalitetnije

¹⁵ Zalar, D. Čitanje danas ili kako zavarati neprijatelja. // Čitanje - obaveza ili užitak / uredila Ranka Javor. Zagreb, Knjižnice grada Zagreba, 2009. Str. 9-20.

¹⁶ Centar za stručno usavršavanje knjižničara. URL: <http://cssu.nsk.hr/> (2019-02-04)

¹⁷ Knjižnice grada Zagreba. URL: <http://www.kgz.hr/hr/za-knjiznicare/informativni-utorak/2019> (2019-02-04)

¹⁸ Knjižnice grada Zagreba. URL: <http://www.kgz.hr/hr/za-knjiznicare/interni-cetvrtak/2021> (2019-02-04)

¹⁹ Stričević, I.; Čičko, H.; Križanić Delač, Đ. Knjižnične službe i usluge za djecu u hrvatskim narodnim knjižnicama : razvoj, stanje i perspektive. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske? 1(2006.), Str. 22-36

²⁰ Walter, Virginia A. Children service in libraries. // Encyclopedia of library and information sciences, third edition. New York, Taylor and Francis, 2009. Str. 967. [citirano: 2011-10-17]. Preuzeto od Martinović, I.; Stričević, I. Kompetencije dječjih Knjižničara : Koliko poznaju literaturu za svoje Korisnike.//Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 3(2013), Str. 67-90

osmišljene i provedene. Zato knjižničari trebaju razumjeti dječju psihologiju i razvoj, teorije razvoja čitanja i promocije čitanja, umjetničke i kulturne mogućnosti, sadržaje u knjigama za djecu i na drugim medijima.²¹ Dječji knjižničar mora jednako dobro funkcionirati u timu i samostalno²², te biti sposoban rješavati spektar problema koji se pojavljuju na takvom radnom mjestu. Jedna od vještina je i sposobnost povezivanja i suradnje te poduzetnost, prilagodljivost i otvorenost za novine.²³

2.3. Knjižnice grada Zagreba

Knjižnice grada Zagreba suvremeno su organizirana mreža narodnih knjižnica, najveća ustanova među narodnim knjižnicama u Hrvatskoj, a ujedno i jedna od najvećih kulturnih ustanova u Gradu Zagrebu.²⁴ Ujedinjene su u jedinstvenu mrežu 2007. godine i od tada djeluju na četrdeset i dvije lokacije u Zagrebu, imaju bibliobusnu službu s dva bibliobusa i sedamdeset i osam bibliobusna stajališta u gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji.

U V. glavi Statuta Knjižnica grada Zagreba u članku 15. zabilježeno je da je zadaća Knjižnice u ostvarivanju javne službe da nastoji zadovoljiti obrazovne, kulturne i informacijske potrebe svih građana na području svoga djelovanja, te da promiče dostupnost informacija i građe, čitanje, obrazovanje i druge kulturne aktivnosti u cilju unapređivanja ukupnog kulturnog i društvenog života zajednice.²⁵

Na temelju članka 24. Zakona o knjižnicama i članka 30. Statuta Knjižnica grada Zagreba Upravno vijeće donijelo je 28. 12. 2016., te 26.9.2017. nove Izmjene pravila.²⁶ U III. glavi članak 8. donosi popis usluga Knjižnica grada Zagreba.

²¹ IFLA. URL: <https://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/guidelines-for-childrens-libraries-services-hr.pdf> (2019-02-02)

²² Ibid.

²³ Ibid.

²⁴ Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/o-nama/misija-vizija-i-strategija/222> (08.02.2019.)

²⁵ Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/o-nama/pravni-akti/8120> (08.02.2019.)

²⁶ Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/informacije/upisi-i-posudba-196/pravila-knjiznica-grada-zagreba-40217/40217> (08.02.2019.)

Knjižnične usluge su sve usluge koje Knjižnica pruža korisnicima radi zadovoljenja njihovih obrazovnih, informacijskih i kulturnih potreba, potreba za razonodom te potreba povezanih s provođenjem slobodnog vremena. One obuhvaćaju:

- informacijsko-referalne usluge (informacije o knjižničnoj građi, pomoć pri odabiru knjižnične građe, izradba tematskih popisa izvora, različite vrste informacija na osnovi raspoloživih izvora, upute na ostale izvore informacija, dokumente ili ustanove)
- posudbu knjižnične građe
- rezervaciju knjižnične građe
- omogućavanje korištenja knjižničnom građom u čitaonicama
- omogućavanje korištenja računalnom opremom
- pristup internetu
- pedagoško-animacijske aktivnosti za djecu i mlade
- aktivnosti i programe za odrasle
- reprografske usluge
- stručno vođenje po knjižnici
- međuknjižničnu posudbu (posudba knjižnične građe iz drugih knjižnica, namijenjena članovima Knjižnice za potrebe njihova stručnog i znanstvenog rada, te posudba knjižnične građe drugim knjižnicama).

Knjižnice mreže su značajna kulturna žarišta područja na kojima djeluju, s brojnim tribinama, izložbama i raznovrsnim programima namijenjenim svim dobnim skupinama građana.²⁷

2.3.1. Odjeli za djecu i mlade u Knjižnicama grada Zagreba

Svoja vrata djeci Knjižnice grada Zagreba otvorile su 1950. godine kada je otvoren Pionirski odjel u prostoru male čitaonice Gradske knjižnice koja je tada djelovala na Rooseveltovom trgu u Novinarskom domu. Ujedno, to je bila i prva dječja knjižnica u Republici Hrvatskoj. Odjel se afirmirao pod stručnim vodstvom izuzetne knjižničarke, prepoznate i priznate i u međunarodnim knjižničarskim krugovima, Branke Furlan, kao ogledne knjižnice za ustroj i uređenje dječjih knjižnica prema stručnim principima koji su se primjenjivali u čitavoj Republici. Odjel godinama usko surađuje sa stručnim organizacijama i

²⁷ Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/o-nama/pravni-akti/8120> (04.03.2019.)

udruženjima u zemlji i svijetu, organizira stručne skupove, reprezentativne izložbe knjiga, edukativne i stručne sastanke, a s djecom - članovima knjižnice provodi bogat pedagoško animatorski program - od dječjih kružoka, pričanja priča, likovnih radionica, preko malog kina i aktivnosti otvorenog 1984. godine, sve do natjecanja u vještini korištenja knjižnicom.²⁸

Iz skućenog prostora u Zagrebu na Rooseveltovom trgu u Novinarskom domu 1996. godine Odjel za djecu i mladež seli na novu lokaciju u Zagrebu, na Starčevićevom trgu gdje u primjerenom prostoru s dobrom tehničkom opremljenosti uz tim obrazovanih djelatnika, diplomiranih knjižničara, profesora književnosti, pedagoga i psihologa s dodatnim likovnim i scenskim obrazovanjem doživljava svoj procvat.

Prvih dvadeset pet godina dječji odjel bio je usmjeren na djecu koja znaju čitati ili se interesiraju za knjigu a pod utjecajem znanstvenih spoznaja o važnosti predškolskog razdoblja i odgovarajućih poticaja za cjelokupni kasniji razvoj djeteta, te iskustava iz zemalja razvijenog knjižničarstva za djecu, sedamdesetih godina prošlog stoljeća postupno se u hrvatske dječje knjižnice uključuju i djeca predškolske dobi, starija od tri godine.²⁹ Prijelomnom godinom smatra se 1976. godina kada se u Knjižnici Medveščak u Zagrebu otvara prva igraonica s igrotekom – dakle, organizirani program za predškolsku djecu i posudba igračaka.³⁰

Tek s pojavom Konvencije o pravima djeteta UN-a 1989. godine, koja je naglasila pravo svakog djeteta bez obzira na dob na kvalitetno odrastanje, pristup potrebama ove populacije u knjižnici mijenja se i knjižnice postupno upisuju i djecu mlađu od tri godine. Konvencija je utjecala i na kasnije IFLA-ine Smjernice za knjižnične usluge za djecu koje naglašavaju pravo na knjižnicu pod jednakim uvjetima za sve, dakle pravo bez dobnih ograničenja, i kao korisnike posebno navode dojenčad i malu djecu.³¹ Početkom devedesetih godina prošlog stoljeća (1993.) u Knjižnici Medveščak u Zagrebu započinje stalni program koji obuhvaća djecu rane dobi i njihove roditelje, tzv. igraonica za bebe.³²

U sklopu Knjižnica grada Zagreba postoje dvije dječje knjižnice koje djeluju samostalno, a to su Dječja knjižnica Marina Držića kao ogranak Knjižnice Marina Držića, Dječja

²⁸ Knjižnice grada Zagreba. URL: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/gradska-knjiznica-odjel-za-djecu-i-mladez/o-odjelu-270/iz-nase-povijesti/271> (2019-02-10)

²⁹ Stričević, I.; Čunović, K. Knjižnične usluge za djecu rane dobi i roditelje u Hrvatskoj // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 3(2013), Str. 48-66.

³⁰ Ibid.

³¹ Ibid.

³² Ibid.

knjižnica *M2* koja je ogranak knjižnice Medveščak. Najveći dio ostalih knjižnica imaju dječji odjel u sklopu svoje lokacije.

U Knjižnicama grada Zagreba posebna je briga posvećena djeci i mladima, za koje se organiziraju raznovrsne primjerene aktivnosti koje potiču učenje, čitanje i kreativnost.³³

³³ Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/o-nama/misija-vizija-i-strategija/222> (07.02.2019.)

3. Dijete i čitanje slikovnica u narodnoj knjižnici

3.1. Dijete u narodnoj knjižnici

Knjižnice nisu oduvijek bile ustanove koje širom otvaraju svoja vrata i prihvaćaju svakog pojedinca koji kroz njih uđe. Ta promjena dogodila se za vrijeme prosvjetiteljstva. Prepoznavanje djeteta kao korisnika dogodilo se još kasnije. Mnoge narodne knjižnice u SAD-u osnovale su posebne odjele s knjigama za djecu do 1890. godine, ali prva dječja knjižnica projektirana je tek 1895 – te je postala normom tijekom perioda izgradnje knjižničnih zdanja početkom dvadesetog stoljeća.³⁴ U Hrvatskoj prvi dječji odjel u narodnoj knjižnici otvoren je pedesetih godina dvadesetog stoljeća. Iako su prve zbirke za djecu u narodnim knjižnicama bile namijenjene edukacijskim potrebama, knjižničari su uvijek bili fokusirani na promoviranje radosti čitanja, kao i na usvajanje čitalačkih navika kod djece.³⁵ Onog trenutka kada su djeca ušla kroz vrata knjižnice, za njima u pratnji došla je i psihologija (a možemo reći da nije bila jedina). Zbog toga, dječji knjižničari trebaju poznavati dječju književnost, a po preporuci *IFLA-inih Smjernicama za knjižnične usluge za djecu* također bi trebali poznavati i razumjeti dječju psihologiju i razvoj.³⁶ Smatra se da knjižničar treba posjedovati želju za usvajanjem novih vještina i profesionalnim razvojem.³⁷ Interes za dječju psihologiju i razvoj nužan je za dječjeg knjižničara kako bi učinkovitije i profesionalnije obavljao svoj posao i pružio kvalitetnu uslugu.

3.2. Pričanje priča djeci u narodnoj knjižnici

U priručniku UNESCO-a iz 1957. godine, posvećenom knjižničnim službama za djecu, stoji da se u dječjim knjižnicama u Europi i svijetu pedesetih godina 20. stoljeća od aktivnosti najčešće provodi čitanje priča. U Hrvatskoj redovito pričanje priča na dječjem odjelu uvela je Nada Curiš 1956. godine. Taj najprimarniji oblik njegovanja i odgajanja čitatelja u narodnim knjižnicama pokazao je svoju uspješnost zadržavši se do današnjih dana.

³⁴ Maack, M.N. Children's Libraries. 2008. Encyclopedia of Children and Childhood in History and Society. URL: <http://www.faqs.org/childhood/Ch-Co/Children-s-Libraries.html> (2019-02-07)

³⁵ Ibid.

³⁶ IFLA. URL: <https://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/guidelines-for-childrens-libraries-services-hr.pdf> (2019-02-07)

³⁷ Ibid,

Namjera koja stoji iza aktivnosti poput čitanja slikovnica najmlađima, često nečitačima, svakako je razvoj čitača koji će za knjigom posezati iz užitka. Barbara Bader u svojoj definiciji slikovnice (koja će kasnije u cijelosti biti navedena u radu) napominje kako je slikovnica *dječje iskustvo*. Shvaćamo li čitanje djeci kao pružanje iskustva, stavovi autora Gabora Matéa i Gordona Neufelda u knjizi *Hold On To Your Kids* mogu baciti vrlo zanimljivo svjetlo kada se razmatra djelovanje dječjeg knjižničara u području osmišljavanja aktivnosti poput Pričaonica. Oni u svojoj knjizi razmatraju roditeljstvo, odnosno odgoj djeteta. Autori smatraju da su mnogi roditelji u današnje vrijeme izgubili kontakt s prirodnim roditeljskim instinktom. Knjiga je pisana s intencijom poticanja buđenja tog prirodnog roditeljskog instinkta ujedno ukazujući na njegovu važnost u razvoju i odgoju djeteta. U knjizi je fokus prebačen s viđenja roditeljstva kao niza postupka (ponašanja) koje roditelj treba proći s djetetom na promišljanje o tome što roditelj predstavlja svom djetetu. S tom promjenom fokusa biheviorizam je ustupio mjesto teoriji privrženosti o kojoj će kasnije u tekstu biti riječi. Ponovno povezivanje s roditeljskim instinktom pomaže roditelju da jasnije sagleda sebe i na taj način postane model, odnosno referentna točka djetetu. Čitanje djetetu otvara za njega nove izazove i širi ogledne modele koji mu pomažu učiti o sebi i svijetu koji ga okružuje. Nove spoznaje bude nove osjećaje, a one već upoznate potvrđuju se ili preispituju.

Projekt *Čitajmo im od najranije dobi* započeo je 2004. godine u deset zagrebačkih dječjih vrtića. Voditeljica projekta bila je dr. sc. Ivanka Stričević, koja je ujedno bila i predsjednica Komisije za knjižnične usluge za djecu i mladež HKD-a, a suradnica na projektu Hela Čičko, zamjenica predsjednice Komisije. Cilj projekta bio je informirati i educirati odgojitelje i roditelje o ranome čitanju djeci i izboru kvalitetne literature za djecu.³⁸ Navodim točke dobrobiti čitanja djeci koje su navedene u *Tekstu za roditelje*³⁹ koji je nastao u sklopu projekta.

Čitanje djetetu od najranije dobi:

- pomaže u stvaranju posebne emocionalne veze između djeteta i odraslog;
- izaziva zadovoljstvo i ugodu djeteta; uvodi dijete u svijet umjetnosti i književnosti;
- unapređuje djetetove sposobnosti slušanja;

³⁸ Stropnik, A.; Čunović, K. Kampanje, projekti programi za promicanje čitanja na glas djeci od najranije dobi. //Libri & Liberi. 2016 5(1): Str. 117-113.

³⁹ Čitajmo im od najranije dobi. URL:

http://www.hkdrustvo.hr/hr/projekti/citajmo_im_od_najranije_dobi?session_id=10082a54ec4147c32994de63ae9c06ee (06.04.2019.)

- pomaže u razvoju opažanja, promatranja, pozornosti, pamćenja, mišljenja i logičkog zaključivanja;
- uvodi dijete u raznoliki svijet zbivanja i iskustava, razvija raznolike djetetove interese, omogućava stjecanje znanja;
- bogati njegov rječnik i govorne sposobnosti te pomaže djetetu da razvije predčitačke vještine neophodne za samostalno čitanje;
- bogati maštu i kreativno mišljenje;
- razvija djetetove osjećaje i sposobnost uživljanja u osjećaje drugoga; pomaže usvajanju moralnih vrijednosti i humanih poruka;
- pridonosi motivaciji za samostalno čitanje i uživanju u čitanju i knjizi;
- pomaže djetetu da zavoli knjigu.

3.3. Povezivanje kroz čitanje - teorija privrženosti

Razvojne teorije od posebnog su značaja u praksi koja se provodi na dječjim odjelima narodnih knjižnica. Prve takve teorije javile su se sredinom prošlog stoljeća. Postoji visoko slaganje stručnjaka iz područja razvojne i kliničke psihologije da razdoblje ranog djetinjstva i iskustvo koje pojedinac stječe u svom primarnom odnosu s roditeljem/skrbnikom tijekom prve/prvih godina života (bilo da se radi o majci, ocu ili nekoj „značajnoj drugoj“ odrasloj osobi) imaju ključnu ulogu u normalnom razvoju pojedinca.⁴⁰

John Bowlby bio je britanski psihijatar i psihoanalitičar koji je usporedo, a kasnije i kroz suradnju sa Mary Ainsworth, razvio teoriju privrženosti. Njegova teorija razvila se na temeljima etološke teorije, a posebno na postignućima istraživanja Konrada Lorenza koji je na primjeru ponašanja životinja dokazao da je privrženost urođena. Privrženost se u užem smislu riječi odnosi na snažnu emocionalnu povezanost na relaciji dijete - primarni skrbnik koja se počinje formirati odmah po rođenju, a jasno je prisutna od osmog mjeseca dojenčeta. U širem smislu, pojam privrženosti odnosi se na snažnu emocionalnu vezu između dvije osobe, odnosno, trajnu afektivnu povezanost koja je obilježena traženjem i održavanjem bliskosti s drugom osobom, što je posebno izraženo u situacijama povišenog stresa. U

⁴⁰ Ajduković, M. ; Kregar Orešković, K.; Laklija, M. Teorija privrženosti i suvremeni socijalni rad. //Ljetopis socijalnog rada 2007., 14 (1), Str. 59-91

etološkim terminima, pojam privrženosti odnosi se na jedinstveni evolucijski sustav znakova između djeteta i skrbnika koji potiče socijalne odnose neophodne za opstanak i preživljavanje.

41

John Bowlby proučavao je odnos bebe i majke (primarni skrbnik) te stvaranje i razvoj njihove međusobne privrženosti. Smatrao je da su majčinska pozornost i odaziv ključni za stvaranje povezanosti. Dijete pak urođenim ponašanjem poput plakanja, sisanja, prijanjanja, a već i nakon par tjedana osmjehivanja i gugutanja⁴² priziva i budi majčine (primarni skrbnik) instinkte za njegom i zaštitom. Prema stajalištima pobornika teorije privrženosti dinamika početnih interakcija između bebe i majke ključna je za sve kasnije socijalne odnose.

Najčešće, prvi upis djeteta u knjižnicu obave roditelji dok ono još nije samostalni čitač. Kako se dijete razvija i raste, svijet koji poznaje postaje sve veći. Dijete komunicira sa sve većim brojem ljudi, doživljava veći broj iskustva. Njegovanju običaja pripovijedanja i čitanja priča djeci u obiteljskom okruženju dodatnu podršku može dati lokalna narodna knjižnica koja osigurava besplatan pristup velikom broju kvalitetnih, raznovrsnih slikovnica i različitim aktivnostima, posebno pričaonicama. Kao što se dijete povezuje kroz interakciju s osobama iz svoje neposredne okoline, jednako tako, čitanje i proživljavanje sadržaja priče pobuđuju iste obrasce povezivanja.

Knjiga *Hold On to Your Kids* pisana je u suautorstvu Gabora Matéa i Gordona Neufelda, a počiva na temeljima Bowlbyeve teorije privrženosti. Fokus u knjizi nije na tome što bi roditelji trebali učiniti, već što bi oni trebali biti za svoje dijete.⁴³ Roditelj je referencijalna točka djetetu. Ideja o roditeljstvu kao setu vještina koje bi prema preporuci stručnjaka trebalo slijediti, načelno je rezultat izgubljene intuicije i povezanosti (privrženosti) s djecom koju su prošle generacije uzimale zdravo za gotovo.⁴⁴ Povezanost (privrženost) je upravo ono što roditeljstvo jest.⁴⁵ Definicija povezanosti (engl. attachment) koju nude autori u knjizi je: u znanstvenom smislu, povezanost (privrženost) se odnosi na potrebu ili na vezu koju obilježava težnja prema bliskosti (blizini) i njeno očuvanje. U širem smislu, ljudska

⁴¹ Reić Ercegovac, I. Obrasci privrženosti u ranoj dobi. URL:

<http://inet1.ffst.hr/images/50013806/Obrasci%20privrzenosti%20u%20ranoj%20dobi.pdf> (2019-04-10)

⁴² Bowlby, J. Attachment and Loss : Vol. I : Attachment. New York : Basic Books, 2018. Str. 265.

⁴³ Neufeld, G., Maté, G.; Hold On to Your Kids : Why Parents Need to Matter More Than Peers. New York: Ballantine Books, 2005. Note to reader

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Ibid.

privrženost uključuje želju za svim vrstama bliskosti: fizičkom, emocionalnom i psihološkom.⁴⁶

⁴⁶ Neufeld, G., Maté, G.; Hold On to Your Kids : Why Parents Need to Matter More Than Peers. New York: Ballantine Books, 2005. Note to reader

4. Priče i slikovnice

4.1. Svijet priča

Dječje poimanje svijeta razlikuje se od gledanja odraslih. Bez dovoljno iskustva, jasnih spoznaja o prirodnim silama i zakonima, gledajući sa svog sitnog motrišta na velik nepoznat svijet kojem se divi i kojeg se boji, ne poimajući kategoriju vremena, prostora, uzročnosti, dijete ne shvaća razlike između sadašnjeg, prošlog i budućeg, daljinu i blizinu, granice veličine, odnose vidljivog i nevidljivog, zakone sile teže, smrt i druge granice ljudskih mogućnosti. Ono bez čuđenja, makar s radošću ili strahom, prihvaća pojave i likove kakvih u stvarnosti nema, prihvaća čudesno ili fantastično: divove, patuljke, vile, moćne vještice, trenutačno savladavanje golemih daljina, lako stjecanje željenih predmeta i dr. Stoga je djetetu priča vrlo bliska. Stoga je priča najsvojstvenija vrsta dječje književnosti.⁴⁷ Danas ne gledamo na djeca kao na naivna bića, ali im zato priče nisu ništa manje bliske i najsvojstvenije kao vrsta književnosti.

Vjerujem da mnogi od nas mogu prizvati sjećanje iz djetinjstva u kojem im starija osoba govori kako bi se nekada davno ljudi okupili oko ognjišta i slušali priče. Zamišljate osjećaj neizvjesnosti i vatru koja grije obraze, sjene kako šaraju zidove, oči uprte preko plamičaka vatre u ostarjelu baku koja priča priču. Kroz njene oči polako polazite iza sedam gora i iza sedam mora u pustolovinu koja će upravo početi. Oni koji su kao djeca imali sreće da su im pripovijedane bajke ili priče, mogu se sjetiti blage nesvjestice s kojom uranjaju u fantastični svijet u koji se odlazi onoliko daleko koliko mašta može doseći. Zatim bi na kraju priče začuli glas pripovjedača koji izgovara nešto poput *Čiča-miča gotova je priča* ili *I ja sam tamo bio, medovinu pio, niz bradu mi je tekla, u usta ne dotekla* i on bi nas iz sanjarenja zazvao i poveo natrag do zbilje. To su putovanja na koja se kreće bez karte i putovnice, bez kofera i novčanika. Nosimo samo sami sebe i to je sve što nam je potrebno.

Vrlo je izgledno da su susreti u kojima se dijelila priča stari koliko i čovječanstvo samo. Njezina snaga da poveže ljude pomogla im je da se očuvaju kroz brojne naraštaje do danas. Sve do izuma pisma, priče su bile dijelom usmene predaje. Prema danas poznatim arheološkim artefaktima znamo da je prva zapisana *priča* bila Ep o Gilgamešu. Ep opisuje herojska djela poluboga Gilgameša koja su opisana na dvanaest glinenih pločica koje su

⁴⁷ Crnković, M.; Težak, D. Povijest Hrvatske dječje književnosti od početaka do 1955. godine. // Zagreb: Znanje 2002. Str. 21

otkrivene u Ninivi sredinom 19. stoljeća. S tim zapisom, u tom trenutku, stvorio se rascjep između pripovijedane i zapisane priče. Ep o Gilgamešu migrirao je iz usmene predaje u pismenu, zatim se kroz tijek vremena prenio sa sumerskih glinenih pločica sve do Amazonovog Kindla. Preveden je na razne jezike i zapisan na različitim pismima, ali ono što je nadživjelo sve medije, pisma i jezike jest sama priča i želja da ju se čuje/pročita.

Prije nego zavoli čitati - dijete treba zavoljeti priče. Njegova početna potreba za pričom upražnjava se u krugu najbližih. Vrijeme za priču je prostor razmjene pažnje i nježnosti. Ono je mjesto gdje dijete i onaj tko mu čita stvaraju i potvrđuju svoju povezanost.

4.2. Umjetnost i priča – emocionalno mjesto između fikcije i zbilje

Slikovnica je prva knjiga s kojom se dijete susreće.⁴⁸ Pristup slikovnici kao predmetu djeci nije dovoljan dok su ona još nečitači. Potpuni susret sa slikovnicom je onaj u kojem između djeteta i slikovnice posreduje čitač. Kao što ih prvo nosimo, zatim pomažemo da prohodaju vodeći ih za ruku sve dok samostalno ne učine prve korake, jednako tako ih pratimo i uvodimo u svijet priča i svijet čitača. Ti prvi koraci kasnije ih mogu odvesti do svih krajeva svijeta, onih do kojih se stiže nogama i onih u koje stižemo maštom.

Postoje više mogućih odgovora na pitanje gdje smo to zapravo kada otvaramo vrata svijeta mašte i što zapravo nudimo djetetu (...ili što smo mi našoj djeci). Mac Barnett, nagrađivani autor slikovnica, bacio je zanimljivo svjetlo na ovu temu 2014. godine na *TED Talku* u svom izlaganju *Why a good book is a secret door*⁴⁹. Izvrsno razjašnjava o čemu mislimo kada govorimo o svijetu fikcije, mašte i zaigranosti u koji je moguće ući kroz priču, odnosno knjigu ili slikovnicu. Govori o prostoru u nama gdje smo ugnijezdili naš fantastični svijet, odnosno svijet mašte – to je svijet djetinjstva u kojem se Djed Mraz spušta niz dimnjak, u ormaru iza kaputa nalaze se tajni prolazi, Krampus se šunja pod prozorom, tu jelenima svijetle nosovi, a papuče uzimaju Mace Papučarice.

On u svom izlaganju propituje i razjašnjava odnos istine i laži, fikcije i stvarnosti. Polazi od umjetnosti, odnosno u užem smislu umjetnosti fikcije. U svom izlaganju navodi citat umjetnika Pabla Picassa kako bi lakše razjasnio svoje stajalište. Citat glasi:

⁴⁸ Crnković, M.; Težak, D. Povijest Hrvatske dječje književnosti od početaka do 1955. godine. // Zagreb: Znanje 2002. Str. 15

⁴⁹ TED Ideas worth spreading URL:

https://www.ted.com/talks/mac_barnett_why_a_good_book_is_a_secret_door/up-next#t-696339 (2019-03-06)

We all know Art is not truth. Art is a lie that makes us realize truth, at least the truth that is given us to understand. The artist must know the manner whereby to convince others of the truthfulness of his lies.

Pablo Picasso

Svi znamo da umjetnost nije zbilja. Umjetnost je iluzija koja nam pomaže da shvatimo zbilju, barem onu koja se pred nama prezentira. Umjetnik mora dovinuti na koji način uvjeriti druge u istinitost svojih iluzija.

Pablo Picasso

Upravo rad s djecom u ljetnom sportskom kampu (za djecu od četiri do šest godina) pomogao je Barnettu da shvati što taj citat zapravo znači, što je umjetnost, odnosno barem umjetnost fikcije. U kampu je spontano počeo pričati djeci priče koja bi se odmarala jer bi se umorila od sportskih aktivnosti. Shvatio je da bez obzira na to koliko su te njegove priče nestvarne, one su ujedno bile i istina. I isto tako, iako su djeca znala da te priče nisu istina, na neki su način jednako tako znala da one to i jesu.

To neobično mjesto prema Mac Barnett-u smješteno je upravo između stvarnog i nestvarnog. Nazivamo ga fikcija, čudesnost, poetska vjera ili svojevoljna suspenzija nevjerovanja, a to je mjesto na koje nas umjetnost može dovesti.

To je ono što je Samuel Taylor Coleridge nazvao *svojevoljna suspenzija nevjerovanja* ili *poetska vjera* za one trenutke kada priča kako god bila čudna ima neke sličnosti s istinom i onda možete vjerovati u nju. Coleridge je bio britanski pjesnik, književni kritičar i filozof, prijatelj Williama Wordswortha i ovisnik o opijumu. On je prvi upotrijebio termin svojevoljna suspenzija nevjerovanja. Termin suspenzija nevjerovanja ili svojevoljna suspenzija nevjerovanja definira da svojom voljom zatomljujemo racionalni kritički kapacitet i povjerujemo u nešto nadrealno; žrtvujemo razum i logiku u ime užitka.⁵⁰ Nisu samo djeca ta koja mogu doći tamo, ali ona tamo mogu doći lakše od odraslih.

Odrasli, nastavlja Barnett, to također mogu doživjeti, a isto postižu čitanjem knjiga. Zato ljudi odlaze u Dublin da prošetaju turom Bloomsdaila i vide sve ono što se dogodilo

⁵⁰Wikipedija. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Suspension_of_disbelief (2019-03-06)

Ulyssesu, iako se ništa od toga nije stvarno dogodilo. Ljudi jednako tako idu u London i posjete Baker Street da vide stan Sherlocka Holmesa iako je broj 221 B samo broj koji je napisan na zgradi koja nikada nije imala tu adresu. Svi mi znamo da ti likovi nisu stvarni, ali imamo stvarne osjećaje prema njima i u stanju smo ih imati. Iako znamo da ti likovi nisu stvarni, pa opet, isto tako vjerujemo da jesu.

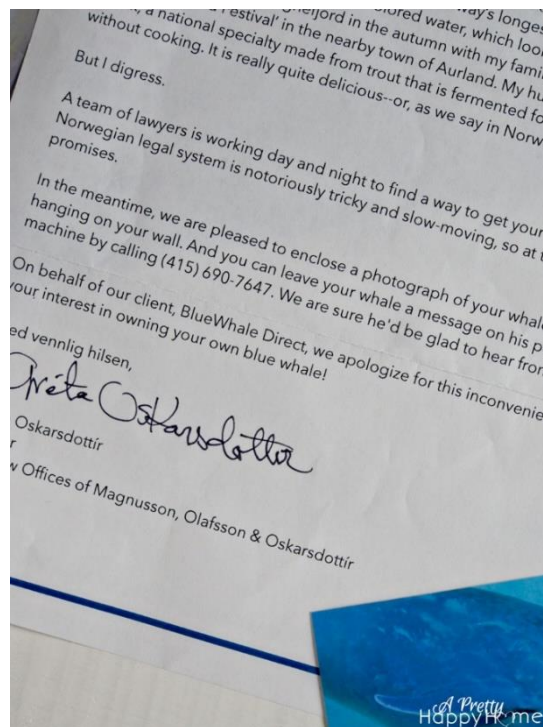
Mac Barnett u svom TED Talk predavanju spominje interes iz djetinjstva prema romanima u kojima se u radnji nalazi ideja o tajnom prolazu u drugi svijet poput Narnije. Na neki način ta ideja nije ga napustila do odrasle dobi. On objašnjava ideju knjige u tri dimenzije - kada jedan mali dio njene fikcije kolonizira stvarni svijet. Opisuje svoju ideju kao izvrnutu figuru metafikcije tzv. probijanje četvrtog zida. Metafikcija je proza o prozi, naziv za postupak u književnosti i za poseban tip čije je glavno obilježje da referira sama na sebe. Metafikcija upućuje čitatelja na to da pred sobom ima fiktivni tekst, bilo izravnim obraćanjem autora čitatelju, bilo šaljivim ili odmakom ili drugim postupcima.⁵¹ Njega znači, zanima obrnuti postupak. On želi da u slučaju probijanja četvrtog zida, fikcija pobjegne u stvarni svijet, a knjige su tajna vrata koja se otvaraju i puštaju priče u našu stvarnost. Jedan od takvih primjera je i njegova autorska slikovnica koja nije prevedena na hrvatski *Billy Twitters and The Blue Whale Problem*.

Na kraju knjige nalazi se oglas u kojem se nudi mogućnost nabave plavetnog kita kao ljubimca uz probni rok od trideset dana. Uz oglas, u knjigu je umetnuta i adresirana koverta kojom se može poslati pismo sa zahtjevom za narudžbu plavetnog kita kao ljubimca. Dječak Eliot Gannon posao je adresirano pismo u kojem doduše izražava određenu dozu skepse vezanu za Barnnetov pokušaj rušenja četvrtog zida. Barnett djeci poput Eliota daje odgovor u vidu pisma koje navodno šalje svojevršni Odvjetnički ured iz Norveške Magnusson, Olafsson & Oskarsdottir. Pismo pisano sitnim slovima nudi objašnjenje zbog trenutne nemogućnosti isporuke plavetnog kita zbog određenih carinskih zavrzlama vezanih za promjene carinskih zakona te nudi broj telefona na koji se (nevjernici) mogu javiti i ostaviti poruku svom budućem ljubimcu. Djeca koja su dobila pismo ostavljala su poruke svojim kitovima. Mac Barnett završava svoje predavanje na TED Talku puštanjem nekoliko šarmantnih glasovnih poruka koje je dječak Nico povremeno ostavljao svom kitu Randolphu kroz razdoblje od čak četiri godine. Barnett kaže da je Nico najbolji čitatelj kojem se može nadati i da bi želio da svatko za koga piše bude na tom emocionalnom mjestu.

⁵¹ Wikipedija. URL: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Metafikcija>

Slika 1. Oglas za narudžbu plavetnog kita. URL: <http://opening.download/spring-opening.html> (2019-04-21)

Slika 2. Pismo Eliota Gannona. URL: <http://adamrex.blogspot.com/2009/09/> (2019-04-21)

Slika 3. Pismo Odyjetničkog ureda iz Norveške Magnusson, Olafsson & Oskarsdottir. URL: <https://d3bopbol836dn1.cloudfront.net/wp-content/uploads/2016/08/blue-whale-4.jpg> (2019-04-21)

4.3. Umjetnost i priča – tekst između fikcije i zbilje

IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice navodi da ključne zadaće vezane uz obavješćivanje, opismenjavanje, obrazovanje i kulturu moraju biti jezgrom službi narodne knjižnice.⁵² U Manifestu je zapisano dvanaest zadaća, a ovdje niže izdvajam petu jer se u njoj spominje umjetnost o kojoj će u ovom poglavlju biti riječ.

5. promicanje svijesti o kulturnom nasljeđu, uvažavanju umjetnosti, znanstvenih postignuća i inovacija

Milan Crnković bio je redoviti profesor dječje književnosti i starije hrvatske književnosti na Filozofskom fakultetu u Rijeci.⁵³ Svoje je izučavanje dječje književnosti započeo je šezdesetih godina (sada već prošloga) stoljeća - bilo je to doba kada se u Hrvatskoj dječja književnost tek počela ozbiljnije proučavati i predavati na pedagoškim akademijama.⁵⁴ Bio je jedan od inicijatora ozbiljnog, znanstveno utemeljenog pristupa tom dugo godina zanemarivanom i osporavanom području.⁵⁵

Crnkovićev predmet interesa u djelu *Sto lica priče - antologija dječje priče s interpretacijama* jesu priče koje posjeduju kvalitetu umjetnosti.⁵⁶ U poglavlju *O dječjoj priči* Crnković iznosi obilježja koje priča zbog umjetničke vrijednosti sadrži i iznosi sve što ju čini djeci bliskom. Kako bi zornije objasnio njene karakteristike, Crnković priču postavlja u odnos s konvencionalnom stvarnošću.

Mac Barnett u svojem izlaganju na TED Talku polazi od citata Pabla Picassa sa željom da opiše i objasni umjetnost (fikciju) i njeno moguće djelovanje na nas. U svojim razmišljanjima dolazi do istih zaključaka kao i Crnković. Međutim, dok Barnett pridaje karakteristike emotivnom stanju u koje nas može dovesti umjetnost fikcije, Crnković ih pridaje tekstu, odnosno priči. Zajednički nazivnik njihovih promišljanja je umjetnost, iako su njihove

⁵² Hrvatsko knjižničarsko društvo. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/article/view/332> (2019-02-02)

⁵³ Car-Mihec, A. Povijest Hrvatske dječje književnosti. // Prikazi Fluminensia. God.14.(2002) br.1, Str.91-123. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/20440>

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Crnković, M. *Sto lica priče. Analogija dječje priče s interpretacijama. Pregovor.* // Zagreb: Školska knjiga, 1987.

polazne točke različite. Crnković sagledava svoj odgovor u području književnosti dok ga Mac Barnett traži i pronalazi u emocionalnom stanju čitača.

Dalje u tekstu iznosim karakteristike koje su Barnett i Crnković naveli te ih uspoređujem i analiziram kako bih pojasnila jednu od mogućnosti koja se odnosi na to što uvažavamo kad uvažavamo umjetnost u narodnim knjižnicama, s namjerom poštivanja premise koju iznose autori knjige *Hold On to Your Kids* - Gabor Maté i Gordon Neufeld.

Izdvojene teme koje ovi autori dotiču su umjetničko svojstvo priče, njena bliskost djetetu i djetinjstvu, mogućnost bijega u priču, njena moć da uz nju prevladamo upravo ono od čega bježimo, svojstvo priče u kojem se laž dovodi do istine, paradoks priče i pojam čudesnog.

Citat Pabla Picassa kojeg Barnett izdvaja, na neki način radi selekciju knjiga, odnosno priča. On izdvaja one koje nose kvalitetu umjetnosti jer umjetnost ima snagu koja nas vodi u svijet mašte. Mašta se nalazi na mjestu gdje se istina i laž preklapaju. Crnković navodi kako *priča ima sto lica u kojima se ogledava tajanstvenost, bogata i neprolazna ljepota te umjetnost.*⁵⁷ Na taj način priču neposredno imenuje umjetnošću.

Crnković zamjećuje podudarnost između djetinjstva i priče nazivajući ju čarobnom zemljom djetinjstva. Barnett uviđa kako djeca mogu brže i lakše doći u emotivno stanje od odraslih, u prostor koji je i istina i laž, prostor u koji nas Barnett priželjkuje odvesti u svojim pričama. Oboje smatraju priču bliskom djetetu i djetinjstvu.

- *Priča je čarobna zemlja djetinjstva, razdoblje života najmanje ovisnog o svim nebrojenim ograničenjima.*⁵⁸ *Priča je više priča što je bliže djetinjstvu, djetinjstvo je to više djetinjstvo što smo bliži priči.*⁵⁹ *Priča je bez sumnje potrebna djeci, a čini se da su i djeca potrebna priči.*⁶⁰
- *U dječjoj priči, fantastično ili čarobno kao bilo kakvo odstupanje od stvarnosti njena je bitna odrednica.*⁶¹ *Za njega carstvo priče je drevno, moćno i vječno*⁶².

⁵⁷ Crnković, M. Sto lica priče. Analogija dječje priče s interpretacijama. // Zagreb: Školska knjiga, 1987. Str. 5.

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Ibid. Str. 7.

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ Crnković, M.; Težak, D. Povijest Hrvatske dječje književnosti od početaka do 1955. godine. // Zagreb: Znanje 2002. Str. 21

⁶² Crnković, M. Sto lica priče. Analogija dječje priče s interpretacijama. // Zagreb: Školska knjiga, 1987. Str. 7.

Kaže kako *priča prati čovjeka u raznim oblicima – od trenutka kad je mogao riječima oblikovati svoja zamišljanja, spoznaje, želje, strahove i nadanja do najrazvijenijeg stupnja kad na osnovi velebnih otkrića razvija u mašti još nedostignute mogućnosti.*⁶³

Crnković u slijedećim rečenicama priču naziva bijegom u maštu kada stvarni svijet postaje skučen. Pročitana priča za njega postaje način na koji možemo prevladati konvencionalnu stvarnost. Priča može donijeti olakšanje kad stvarni svijet postane skučen.

- *Priča je bijeg od skučenosti, zagledavanje iza osjetilima dostupnog svijeta, probijanje postojećih horizonata intuicijom i maštom, projiciranje vlastitih želja i domišljanja u postojeći svijet, prevladavanje konvencionalne stvarnosti.*⁶⁴

Jednako tako Crnković govori o moći priče da s njom prevladamo ono od čega iz stvarnosti želimo pobjeći tako što nam omogućava da se na siguran način suočimo s potisnutim istinama koje nas plaše.

- *Priča je prevladavanje straha, nemoći, tame, tromosti i nepokretnosti, sputanosti, okrutnosti prirode i njenih sila, čak i smrti. Priča daje krila za savladavanje težine utega svakidašnjice i za uzlete u visine; priča otvara vrata u nove prostore; priča je kćerka sna koji se zasniva na doživljenoj stvarnosti, ali uzmiče kontroli svijesti što plodove duha uspoređuje s pohranjenim arhetipskim slikama propuštajući samo sukladne, ona naprotiv iz podsvijesti izvlači slobodnije i na određeni način istinitije kombinacije.*⁶⁵

Za Pabla Picassa umjetnost nije stvarnost, već iluzija koja nam služi da progledamo i vidimo stvarnost. Ona je poput zaštitnog sjenila koji nam pomaže da bezbrižno širom otvorimo oči i pogledamo u istinu. Crnković kaže da priča ima mnoga lica u kojima se umjetnost ogledava, odnosno on priču smatra umjetničkim djelom. U radu izdvajam slijedeće Crnkovićeve rečenice i povezujem ih sa Picassovim citatom koji čini okosnica Barnettovog predavanja. Iz njih možemo iščitati jednaki smisao kao u Picassovom citatu. Crnković i ovdje pridaje te osobine priči, dok Picasso imenuje umjetnika. Umjetnik je taj koji zna domisliti

⁶³ Crnković, M. Sto lica priče. Analogija dječje priče s interpretacijama. // Zagreb: Školska knjiga, 1987. Str. 7.

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Ibid.

načine da nas predstavljena laž zapravo vodi do dublje istine. Za Barnetta to je emotivno stanje u koje ulazimo pomoću dobre knjige, odnosno priče.

- *Priča je protivljenje razumu radi oslobođenja razuma, iskrivljavanje stvarnosti radi poniranja u njene dubine, negiranje jednog sustava radi stvaranja drugog, obuhvatnijeg.*⁶⁶
- *Unutarnja ili prava stvarnost ne mora biti istovjetna s pojavnom stvarnošću, pa odatle proizlazi i najdivnije paradoksalno čudo priče, da ona naime, bježeći od pojavne stvarnosti, iskrivljujući je i nadomještajući je izmišljenom stvarnošću bolje tumači pravu stvarnost nego njego njezin realistički prikaz, kao što umjetnička slika ne odražavajući vjerno konvencionalni izgled modela govori o njemu više od fotografije.*⁶⁷
- *Priča je stvaranje, oblikovanje novog prema postojećem, traženje pravog lica ispod maske.*⁶⁸

Prije nego što ću govoriti o Barnettovim i Crnkovićevim razmišljanjima o paradoksu priče osvrnula bih se na prijevod pojma *wonder* koji Barnett koristi. Među izrazima kojima se imenuje područje između stvarnog i nestvarnog (fikcija, čudesnost (*wonder*), poetska vjera ili svojevoljna suspenzija nevjerovanja) Barnett odabire englesku riječ *wonder*. Engleska riječ *wonder* najčešće se prevodi na hrvatski jezik kao čudo. Pojam prevodim kao *čudesnost* jer smatram da mu kontekst u kojem ga Barnett spominje daje takvu konotaciju. Čudesnost u sebi sadrži smisao koji odgovara onome što je začudno i neočekivano te ga smatram odgovarajućim prijevodom.

Ambivalentnost priče/emotivnog stanja zapažaju oba autora. Paradoks nije uobičajena kategorija ljudskog razmišljanja. On se sudara sa željom stvaranja smisla raspoređivanjem činjenica u ladice, kako bi na taj način čovjek osjetio stabilnost i sigurnost svijeta koji ga okružuje. Poput misaonog eksperimenta s mačkom⁶⁹ kojeg je Erwin Schrödinger *izveo* kako

⁶⁶ Crnković, M. Sto lica priče. Analogija dječje priče s interpretacijama. // Zagreb: Školska knjiga, 1987. Str.7.

⁶⁷ Crnković, M.; Težak, D. Povijest Hrvatske dječje književnosti od početaka do 1955. godine. // Zagreb: Znanje 2002. Str. 21.

⁶⁸ Crnković, M. Sto lica priče. Analogija dječje priče s interpretacijama. // Zagreb: Školska knjiga, 1987. Str.7.

⁶⁹ Wikipedija. Schrödingerova mačka. URL:

https://hr.wikipedia.org/wiki/Schr%C3%B6dingerova_ma%C4%8Dka (2019-03-07)

bi ilustrirao ishod koji proturječi zdravom razumu, priča nas izvlači iz okvira poznatog u svijet gdje su sve opcije otvorene. Zato je priča, zaista je, kako Crnković kaže *dio slobode*⁷⁰.

- *Međutim, onim što smo rekli posijali smo sumnju u vjerodostojnost opozicija: stvarno – nestvarno, postojeće – nepostojeće, čudesno izmišljeno.*⁷¹
- *Priča više ili manje odstupa od atributa i zakona stvarnosti nudeći drugačije oblike, drugačije otkrivanje njenog stvarnog konteksta pa i drugačije zakone – jednostavno rečeno, priča prikazuje pored stvarnog, kao stvaran i nestvarni, nepostojeći svijet, čudesni svijet.*⁷²
- *Pojam čudesnog (irealnog, izmišljenog, fantastičnog) treba često uzeti uvjetno kao odstupanje od konvencionalno shvaćene stvarnosti. Priča pogotovo moderna, često potencira unutrašnju (nevidljivu a pravu) stvarnost upravo tako što je prikazuje kao pojavnu stvarnost. Priča tako nudi irealnu pojavnu stvarnost koja bolje tumači unutrašnju stvarnost nego osjetilima ustanovljena pojavna stvarnost. Ako, bismo dakle, pojam čudesnog shvatili i kao unutrašnju stvarnost, nastalu iz straha, vjere, želje, osjećaja, intuicije, obuzetosti nečim i sl., mogli bismo reći da je priča književna vrsta u kojoj se čudesno pojavljuje na bilo koji način, u bilo kojem obliku i u bilo kojem opsegu. Bez čudesnog, ili nekog supstituta čudesnosti, nema priče.*⁷³

I stvarnost je potrebna priči da bi se izdigla i otkrila ono što se, po de Saint-Exupéry-u, ne vidi dobro očima. I stoga možda nije uzaludan posao proučavati stotinu putova što vode u zemlju priča, a *zemlja priča*, po riječima Gilberta Keitha Chestertona, *nije ništa drugo nego sunčana zemlja zdravog ljudskog razuma.*⁷⁴

Prema *IFLA-inom i UNESCO-ovom Manifestu za narodne knjižnice*, ona je mjesto na kojem se uvažava umjetnost. Razumijevanje pojma umjetnosti u priči na način na koji ju donose Crnković i Barnett može se pokazati važnim za rad s djecom u knjižnici vezan za

⁷⁰ Crnković, M. Sto lica priče. Analogija dječje priče s interpretacijama. // Zagreb: Školska knjiga, 1987. Str 7.

⁷¹ Ibid.

⁷² Ibid.

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Crnković, M. Sto lica priče. Analogija dječje priče s interpretacijama. // Zagreb: Školska knjiga, 1987. Str.21.

aktivnosti čitanja priča koje povezujemo s užitkom. Pružiti djeci slobodu koju umjetnost fikcije donosi, a to je mogućnost da se oslobode normi i očekivanja okoline te se tako vide u pravom svijetlu, pruža neprocjenjivo iskustvo. Na taj način uvažavamo dijete jer mu omogućujemo da se vidi i bude viđeno kao ono što zaista je. Uvažavajući sebe uvažavamo i umjetnost.

U djelu *Povijest Hrvatske dječje književnosti od početaka do 1955. godine* autori Milan Crnković i Dubravka Težak spominju *priču* kao jednu od glavnih vrsta dječje književnosti. U podijeli dječje književnosti koju Težak i Crnković navode, slikovnica se kao vrsta razlikuje od priče.

Tako su glavne vrste dječje književnosti: slikovnica, dječja poezija, priča, dječji roman ili roman o djetinjstvu, a u drugu skupinu pripadaju basne, roman o životinjama, avanturistički ili pustolovni roman, historijski ili povijesni roman, znanstvena fantastika, putopisi i biografska djela.⁷⁵

Ova podjela na prvu i drugu skupinu nastala je prema odnosu dječje naspram tzv. velike književnosti, odnosno pojavnosti ili izuzetosti književnih vrsta u svakoj. Odnos, pa tako i podjela, osmišljena je prema trima kriterijima. U prvoj skupini književne vrste potvrđuju svoju pripadnost dječjoj književnosti zadovoljavajući sva tri kriterija dok u drugoj, tzv. graničnoj skupini, dolazi do kolebanja u jednom ili sva tri kriterija. Slikovnica i priča pripadaju prvoj kategoriji podjele, odnosno pravoj dječjoj književnosti.

4.3.1. Slikovnica (dvostruki diskurs)

U knjizi *Povijest Hrvatske dječje književnosti od početaka do 1955. godine* slikovnica je okarakterizirana kao u načelu kratka, tematski vrlo raznolika, a po doživljaju i namjeni umjetnička ili poučna. Poučne ili informativne slikovnice pomažu djeci pri upoznavanju okoline, životinjskog ili biljnog svijeta, različitih ljudskih djelatnosti dok umjetnička slikovnica teži doživljaju svijeta, baš kao i priča, pjesma ili koje drugo književno djelo.⁷⁶

⁷⁵ Crnković, M.; Težak, D. *Povijest Hrvatske dječje književnosti od početaka do 1955. godine*. // Zagreb: Znanje 2002. Str. 14

⁷⁶ Ibid. Str. 16

Slikovnica je prva knjiga s kojom se dijete susreće.⁷⁷ Ona upotrebljava dva koda komunikacije, vizualni (likovni) i verbalni (jezični). Postoje slikovnice bez riječi ili s vrlo malo riječi, ali nema slikovnice bez slika.⁷⁸ U slikovnici slika nije ilustracija teksta, kao u ilustriranoj knjizi, niti je riječ o pomoćnom sredstvu za ostvarenje dijaloga, kao u stripu.⁷⁹ U tom pogledu slikovnica je sličnija filmu.⁸⁰ Bez obzira je li slikovnicu zamislio pisac ili slikar, ona nastaje kao scenarij pri čijem će ostvarivanju oba umjetnika skladno surađivati.⁸¹

U ovom diplomskom radu riječ je o umjetničkoj slikovnici. Iako Težak i Crnković razdvajaju slikovnicu od priče, priča se neminovno može naći u slikovnici, kao i poezija ili neka druga kraća vrsta dječje književnosti. One ne moraju uvijek od početka biti zamišljene kao slikovnice, ali su kao verbalni diskurs preuzete od ilustratora i uplitanjem likovnog diskursa uobličene u slikovnicu.

Svaki sloj u slikovnici zasebno, onaj vizualni i onaj verbalni, nosi dio vlastitih značajki. Preplitanje tih dvaju svjetova stvaraju igru dosjetki čije dekodiranje, odnosno iščitavanje stvara radost i užitek čitanja.

4.3.2. Priča (verbalni diskurs)

U radu koristim naziv *priča* kao nadpojam pojmovima *verbalni* i *vizualni diskurs* koje slikovnica sadrži i koji ju diferenciraju od ostalih vrsta dječje književnosti. Milan Crnković u svom djelu *Sto lica priče* ne postavlja hijerarhiju vrsta dječje književnosti na ovaj način ali karakteristike priče koje on navodi u svom djelu savršeno se podudaraju s onime što djeci slikovnica donosi.

Slikovnica i priča svakako nisu sinonimi. U novije se vrijeme otvara rasprava o slikovnici kao umjetničkom obliku, neovisnom o polju (dječje) književnosti, i to kako zbog njezine specifične vizualne dimenzije koji nadrasta i prerasta kategoriju „literarnosti“ karakterističnu za književno polje, tako i zbog njezine prostornosti odnosno skulpturalnosti (knjiga kao

⁷⁷ Crnković, M.; Težak, D. Povijest Hrvatske dječje književnosti od početaka do 1955. godine. // Zagreb: Znanje 2002. Str. 15

⁷⁸ Ibid.. Str. 16

⁷⁹ Ibid.Str. 16

⁸⁰ Ibid.. Str. 16

⁸¹ Ibid.Str. 16

taktilni predmet).⁸² Stoga se slikovnica, u nekim od aktualnih teorijskih prijedloga razmatra kao zasebna, samostalna umjetnost ili kao umjetnička knjiga.⁸³

4.4. Slikovnica – definicije i teorije

O slikovnici su promišljali i promišljaju mnogi. Ona je predmet interesa u području knjižničarstva, književnosti, psihologije, pedagogije, izdavaštva i umjetnosti. Stručnjaci se slažu da nije jednostavno definirati slikovnicu. Ta *definicijska neukrotivost*⁸⁴ ne prati samo slikovnicu već čitavu dječju književnost. Slikovnica sadrži mnoge kvalitete pa se s obzirom na kut razmatranja mijenja i fokus, a s njime stavovi i spoznaje.

Teorijska promišljanja slikovnice započela su u drugoj polovici dvadesetog stoljeća, no ozbiljnije djelovanje na tom polju ostvaruje se tek sa studijama Barbare Bader 1796. godine kada izlazi njezina knjiga *American Picturebooks from Noah's Arc to the Best Within*. Njezina definicija slikovnice postala je polazišna točka daljnjih promišljanja za autore koji su se bavili tom temom (1976:1):

“A picturebook is a text, illustrations, total design; an item of manufacture and a commercial product; a social, cultural, historical document; and, foremost, an experience for a child.

An art form it hinges on the interdependence of pictures and words, on the simultaneous display of two facing pages, and on a drama of the turning pages.

*On its own terms its possibilities are limitless.”*⁸⁵

[u prijevodu: Slikovnica je tekst, ilustracije, cjelokupni dizajn; ona je proizvod i komercijalni predmet, socijalni, kulturni i povijesni dokument, i, naposljetku, iskustvo za dijete.

Kao umjetnički oblik podrazumijeva međuovisnosti slika i riječi, na istovremenoj pozornici dvostranice, kao i dramu okretanja stranica.⁸⁶

Pod njezinim vlastitim uvjetima, njezine su mogućnosti bezgranične.]

⁸² Hameršak, M.; Zima, D. Uvod u dječju književnost / Zagreb: Leykam international, 2015. Str.163.

⁸³ Ibid..

⁸⁴ Ibid.Str.13.

⁸⁵ Narančić Kovač, S. Jedna priča – dva pripovjedača : slikovnica kao pripovijed. Zagreb: Artresor naklada, 2015. Str. 39.

⁸⁶ Hameršak, M.; Zima, D. Uvod u dječju književnost / Zagreb: Leykam international, 2015. Str. 164.

Jedno od najopćenitijih tumačenja slikovnice jest da je ona knjiga za djecu koja se sastoji pretežno od slika ili samo od slika ili crteža.⁸⁷ Tom definicijom obuhvaćene su pripovjedne i nepripovjedne slikovnice. Pripovjedne slikovnice su one koje posreduju priču dok u nepripovjedne slikovnice ubrajamo obavijesne i namjenske slikovnice, zatim slikovnice s poezijom, slikovne rječnike i sl.

Smiljana Narančić Kovač u svom djelu *Jedna priča – dva pripovjedača* bavi se temom slikovnice odnosno stvaranjem njenog teorijskog modela. Dubravka Zima u recenziji knjige navodi kako je to prvi rad na hrvatskom jeziku koji o slikovnici promišlja u kontekstu humanističkog znanstvenog pristupa, odnosno izvan uskog pedagoškog konteksta.⁸⁸ Prema razmatranjima Smiljane Narančić Kovač koja se u svom djelu *Jedna priča – Dva pripovjedača* bavi aspektima pripovjedne slikovnice, proizlazi da je slikovnica dinamična, višeglasna pripovijed, otvorena prema čitatelju, koji ulazi u dijaloški odnos s njezinim pripovjedačima i zajedno s njima, u razgovoru, otkriva različite interpretativne mogućnosti koje su ponuđene upravo osobinama same slikovnice kao pripovjedi dvostrukog diskursa.⁸⁹ Autorica je u svojim razmatranja uvrstila pripovjednu slikovnicu i time ju svrstala u pripovjedno djelo pa tako i u područje interesa pripovjedne teorije. No s obzirom na to da je slikovnica povezana i s pripovjednim vizualnim medijima, autorica je svoja istraživanja proširila i na područje suvremene intermedijalne interdisciplinarne naratologije.

Nadalje autorica piše, s obzirom na to da se suvremena slikovnica kao djelo nalazi na susretištu verbalnih i vizualnih umjetnosti, ona je i primjer umjetničke knjige (*artist book*). Slikovnica je određena svojom trodimenzionalnošću što znači da nije samo umjetničko djelo u smislu duhovnoga, već i kao predmet koji je likovno osmišljen. Autorica objašnjava kako svi pojedini elementi njezine pojavnosti sudjeluju u donošenju značenja koja se sabiru u jedinstveno djelo. Razmatrajući dalje slikovnicu, također zaključuje da se u njoj ne nalazi više priča kako se prije smatralo već samo jedna, ali ona ima dva različita diskursa – vizualni (slikovni) i verbalni (vizualni). Tako nalaže da razumijevanje slikovnice nužno ovisi ne samo o pojedinačnim prinosima dvaju priopćajnih kanala, nego i u načinu njihova zajedničkog i uzajamnog su-djelovanja, ali i o načinima na koje oni uključuju čitatelja u proces konstrukcije

⁸⁷ Narančić Kovač, S. *Jedna priča – dva pripovjedača* : slikovnica kao pripovijed. Zagreb: Artresor naklada, 2015. Str. 407.

⁸⁸ Dubravka Zima, iz recenzije za *Jedna priča – dva pripovjedača* autorice Smiljane Narančić Kovač

⁸⁹ Ibid.

značenja.⁹⁰ Slikovnica je u pravilu namijenjena nečitačima ili djeci koja su u procesu savladavanja vještine čitanja. Suvremene slikovnice često su dvostruko kodirane što znači da sadržaj nije upućen isključivo djeci, već je dio značenjskih poruka upućen starijim i odraslim čitačima. Upravo je i britanski autor Neal Gaiman napomenuo da slikovnice piše na način da budu zanimljive i starijem čitaču.⁹¹ Na taj način izravno se potiče zajedničko čitanje, odnosno čitanje starijih i odraslih čitača nečitačima. Suvremena slikovnica koja uzima u obzir oba sudionika procesa čitanja slikovnice svakako na taj način izravno podupire njihovo međusobno povezivanje i stvaranje veza sa svijetom priča.

Marla Frazze je ilustratorica dječjih knjiga koja u kratkom dokumentarcu koji tematizira o slikovnici i ilustraciji, spominje Mem Fox, sjajnu spisateljicu slikovnica koja smatra da bi slikovnica trebala promijeniti emocionalnu temperaturu (čitača i slušača nečitača).

Hervé Tullet francuski je autor slikovnica za bebe i djecu mlađe dobi. Svoje stvaralaštvo započeo je prije dvadeset godina i danas je svjetski priznat autor. Izdavačka kuća Phaidon snimila je radionicu Hervé-a Tullet-a u Ecole Maternelle Jean Jaurès Sud, u Parizu. U kratkom dokumentarnom filmu prikazan je Tullet-ov rad s djecom na radionici, a uključeni su i isječci sa snimkama intervjua u kojem iznosi svoja razmišljanja o slikovnici.

Hervé Toulle govori kako je oduvijek volio osmišljavati slikovnice za bebe i najmlađe, jer oni percipiraju ono što je razumljivo svima nama, bez obzira na koji jezik govorimo. Prema Toulléu razgovarati s bebama je kao da razgovaramo sa svakime. Verbalni diskurs je vrlo sažet u njegovim slikovnicama, nerijetko samo riječ po stranici, ali ipak postoji *priča*. U svojim slikovnicama on se koristi vizualnim diskursom koji sadrži linije, mrlje i jednostavne crteže. Ponekad ritam zadan veličinom mrlja ili boja spaja s intenzitetom i bojom glasa, te sve još naglašava govorom tijela pridonoseći razigranoj komunikaciji između slušača i čitača. Njegove slikovnice nerijetko sadrže perforacije koje se pretvaraju u dno tanjura, bacaju sjene, transformiraju knjigu u skulpturu, postaju šablone i sl. Stranice u knjizi nisu uvijek jednake širine i tako tvore posebnu igru koju nadopunjuje ilustracija. Ponekad stvara slikovnice premetaljke. Važno mu je da slikovnica sadrži iznenađenja, odnosno dramu okretanja stranica, čija je namjera poticanje razigranosti. Knjiga za njega nije igračka, ali je upletena

⁹⁰ Narančić Kovač, S. Jedna priča – dva pripovjedača : slikovnica kao pripovijed. Zagreb: Artresor naklada, 2015. Str. 7.

⁹¹ Neil Gaiman talks about children's books. URL: https://www.youtube.com/watch?v=j6GS_rcjxsA (2019-03-10)

kao neizostavni element u gotovo sve njegove slikovnice, Za njega knjigu svatko može čitati na svoj način. Svoje knjige namjenjuje i odraslima i djeci, čitaču i slušaču ⁹²

Planeta Tangerina nagrađivani je portugalski izdavač slikovnica. Osnovan je 1999. godine sa sjedištem u Carcavelosu. Maleni tim zaposlenih u Planeti Tangerini sastoji se mahom od ilustratora i dizajnera. Na svojoj mrežnoj stranici izdavača moguće je pročitati njihovu viziju i misiju. Njihova predodžba o slikovnici na tragu je definicije Barbare Bader, ali i Smiljane Naračić Kovač. Izdavam tekst izdavača Planete Tangerine o slikovnici:

Izdavač Planeta Tangerina izrađuje slikovnice – knjige gdje se slika i tekst spajaju u jedinstveni ishod, koji nije moguć ako oba diskursa nisu u harmonijskom spoju. Za njih to znači da se, ne pojavljuje ponavljanje ili preklapanje, već da se tekst i slika međusobno povezuju na način da se uzajamno podržavaju dok malim pomacima i popravcima traže svaki svoj balans u njihovom zajedništvu. ⁹³

Čitanje slikovnice u svojoj biti je čitanje i slike i teksta, umjesto iščitavana stranica, čitaju se sekvence; čitanje slikovnice uključuje čitanje korica, iščitavane ritmova i promjena ritmova, čitalačkih scena, planova detalja i različitih reprezentacija; uključuje konstantno povezivanje među elementima, uživajući u pokretu, zvuku, pauzi i tišini stranica. ⁹⁴

Ovo su razlozi zbog kojih mi volimo stvarati slikovnice: pred nama su položeni različiti sastojci i tisuće načina kako ih izmiješati i, što je najbolje, nema gotovih recepata. Sviđa nam se ideja da su sve karte otvorene i sve je moguće. Stručnjaci kažu da slikovnice jesu „jedno od najizazovnijih polja slobode i eksperimentiranja“, a mi se možemo samo složiti s tim.

Naša je želja pronaći svoj put kroz ovo veliko i fascinantno polje s poštovanjem. Posvećujemo se svakom stupnju u procesu izrade slikovnice, od filtriranja ideja do isprobavanja i biranja materijala. Imamo dva kućna pravila: odbijamo šablone i postavljamo izazove pred svoje čitatelje (na koncu, oni to i zaslužuju).

Naši čitatelji nisu samo djeca, već svi roditelji i odrasli koji uživaju u slikovnicama i njihovom jedinstvenom načinu donošenja priče. Svjesni smo da naše slikovnice nisu uvijek najjednostavnije za čitanje, ali mi smatramo da je slikovnica mjesto na kojem se susreću čitači različitih profila, jedni će otvoriti vrata drugima, i tako će i veliki i mali čitači naći svoj ključ za otključavanje knjige.

⁹² Hervé Toulle. A Workshop. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=VfeTTO410s4> (2019-03-14)

⁹³ Planeta Tangerina. URL: <https://www.planetatangerina.com/en/we> (2019-03-14)

⁹⁴ Ibid.

5. Čitanje iz užitka – prema samostalnom čitaču

U članku *Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu* autorice Ivana Martinović i Ivanka Stričević kažu da je neupitna važnost koju knjiga ima u životu svakog pojedinca, no poseban naglasak stavljaju na važnost koju ona ima za razvoj pismenosti. Slikovnicu određuju, zbog različitih oblika i materijala od kojih može biti napravljena te zbog funkcija koje ju karakteriziraju, kao prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djeci.⁹⁵ Također slikovnicu smatraju najbogatijim izvorom pisane riječi.⁹⁶

Užitak je svakako najpoželjniji motivator čitanja. U *The World book Encyclopedia* o užitku čitanja piše ovako:

*Svi mi čitamo iz različitih razloga. Razlozi se mijenjaju s našim odrastanjem, našim interesima i s literaturom koju čitamo. No, vjerojatno je temeljni razlog za čitanje užitak. Mi većinom čitamo zato što u tome uživamo. Čitanje radi uživanja može imati različite forme. Može biti da čitamo da nam prođe vrijeme. Možda mi čitanjem želimo preskočiti zidove koji nas obično okružuju. Čitanje nam pribavlja letjelicu kojom možemo odletjeti od sebe sama u svjetove drugih ljudi. Često mi čitamo i zbog stjecanja informacija ili znanja i u tome nalazimo zadovoljstvo. Uz pomoć literature mi ponekad razumijemo situacije koje ne možemo razumjeti u stvarnom životu.*⁹⁷

Diana Zalar u svom članku *Čitanje danas ili kako zavarati neprijatelja* objavljenom u zborniku *Čitanje – obaveza ili užitak* donosi svoja iskustva koja je stekla na privatnom planu i u nastavi, te zaključuje da uživanje u literaturi podrazumijeva uključivanje svih djetetovih osjetila – vizualnih, auditivnih, olfaktivnih, taktilnih. Za nju to znači pokazati djeci kreativni potencijal književnih djela, tako što uz djela veže interpretativna izvođenja različitih vrsta npr. duhovite dramatizacije poezije, onomatopejska *ozvučenja* pjesama uz različitu rekvizitu, igre namijenjene kraćim vrstama poput brojalica, stihovanim zagonetkama i izabranim basnama

⁹⁵ Stričević, I; Martinović, I. Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. // *Libellarium: journal for the research of writing, books, and cultural heritage institutions* / vol. 4, br. 1, str. 39-63. URL: <http://www.libellarium.org/index.php/libellarium/article/view/153>

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ Stričević, I. Obiteljski kontekst kao čimbenik odgoja budućeg čitatelja. // *Dječja knjiga u Hrvatskoj danas* / uredila Ranka Javor. Zagreb. Knjižnice grada Zagreba, 1997. Str. 94-101

(dakako naglašava u dobru izboru književnih djela). Iznimno je zanimljiv dio članka u kojem se vidi da se pred mladu publiku stavlja proza koja pomaže detabuizaciji određenih tema. Kad je riječ o takvim temama da bi razoružala najmlađe, Dijana Zalar predlaže igru i humor.

Ne može se osporiti da je pismenost ključ koji se djetetu poklanja i pomoću kojeg će se od nečitača otisnuti u čitača. Čitači nerijetko uspoređuju čitanje s odlaskom na putovanje u svjetove mašte. Slikovnice su prva vrata kroz koja najmlađi u njih ulaze. Kroz te prve svjetove koračaju s roditeljima pored sebe. Uz njih su dok saznavaju što se nalazi iza sedam gora i iza sedam mora, tko zapravo živi u kući od slatkiša, kuda te može dovesti svjetleći nos ako ga slučajno imaš, kako se nositi s vukovima ili zmajevima. Ponekad su to mjesta na koja se nikad ne bi usudili poći ili situacije u koje se nikad ne bi upuštali. U knjigama znamo naići na ljude koje se ne bi usudili upoznati i na osjećaje koje ne htjeli osjetiti. U bezbrojnim svjetovima mašte nađe se prostora za prošetati svaku emociju iz palete i osjetiti se stvarnijim nego ikad. Truckajući se u tramvaju ili ušuškani ispod deke imamo hrabrosti za sve. Čitači su svjedoci raznih sudbina - uspona i padova, sretnih i nesretnih završetaka. Pred njima su se rasplela mnoga neraspletiva klupka. Kao što ne odlazimo na svako putovanje, tako se i svaka knjiga može jednim pokretom ruke zaklopiti i bezbroj puta ponovo otvoriti ako se predomislimo. Slikovnice su zaista dječje iskustvo i vrata u svijet čitača.

6. Čitanje priča u knjižnici Jelkovec

Knjižnica Jelkovec dio je mreže Knjižnica grada Zagreba. Ogranak je Knjižnice Sesvete. Prva je narodna knjižnica u Hrvatskoj čija zgrada je projektirana upravo za tu namjenu. Nalazi se u središtu novoizgrađenog planiranog stambenog naselja uz srednju školu, sportsku dvoranu i bazen. Otvorena je za rad 2012. godine i opremljena je suvremenom knjižničnom i informatičkom opremom. Odrasli odjel i Odjel za djecu i mlade odvojeni su tako što je svaki smješten na zaseban kat. Sveukupni prostor knjižnice s četiri etaže obuhvaća 900 m². Inicijalni fond formirao se 2010. godine od čega je Odjel za djecu i mlade sadržavao 4000 svezaka. Danas dječji odjel Knjižnice Jelkovec sadrži preko 8751 jedinica knjižne građe.

Pričaonica je aktivnost koja se u Knjižnici Jelkovec provodi od njenog otvorenja i nastavlja se u kontinuitetu bez obzira na izmjene knjižničnog osoblja dječjeg odjela. Novoizgrađeno naselje naseljeno je mladim obiteljima nerijetko s većim brojem djece. Knjižnica je često u funkciji trećeg prostora za djecu koja dolaze sama i onu mlađu koja dolaze u pratnji roditelja. Osim korisnika koji dolaze samostalno u posjet knjižnici, ostvarena je i suradnja s učiteljicama iz Osnovne škole *Jelkovec* i odgajateljicama dječjeg vrtića *En ten tini*. Učenici i djeca redovito dolaze na različite aktivnosti koje knjižnica organizira u kojima se svakako ističu one koje potiču ljubav prema knjizi i čitanju.

Knjižničari u knjižnici za potrebe pričaonica najčešće koriste slikovnice iz fonda Knjižnice Jelkovec, ali ponekad surađuju s drugim knjižnicama u mreži. Za potrebe čitanja slikovnica na engleskom jeziku u okviru suradnje sa American Corner Zagreb povremeno se posuđuju i slikovnice iz fonda Knjižnice Bogdana Ogrizovića. Ponekad knjižničarke koriste slikovnice iz svojih kućnih biblioteka.

U Knjižnici Jelkovec knjižničarke redovito likovno uređuju prostor u kojem djeca borave. Teme su raznovrsne. Obično prate izmjene godišnjih doba, blagdana i praznika te dugih posebnih prilika. Često ispunjavaju prostor fiktivnim likovima iz dječje književnosti i stripa izrađenim kombiniranom tehnikom kolaža, flomastera, bojica i krede. Namjera je stvoriti okruženje u kojem će se djeca i na ovaj način upoznati i susretati s njima.

Slika 4. Prizor prema ilustraciji iz slikovnice *This Is Not My Hat* autora Jona Klassen, (hamer, kolaž papir, kreda, flomaster), Pult na Odjelu za djecu i mlade Knjižnice Jelkovec

Slika 5. Prizor oblikovan prema ilustraciji iz slikovnice *Mr. Tiger Goes Wild* autora Petera Browna, (hamer, kolaž papir) Pult na Odjelu za djecu i mlade Knjižnice Jelkovec

Slika 6. Peanuts – klizanje. (hamer, kolaž papir, folomaster), Pult na Odjelu za djecu i mlade Knjižnice Jelkovec

URL: <https://www.pinterest.com/pin/235102043034347367/> ;

<https://www.pinterest.com/pin/46654546120070508/>

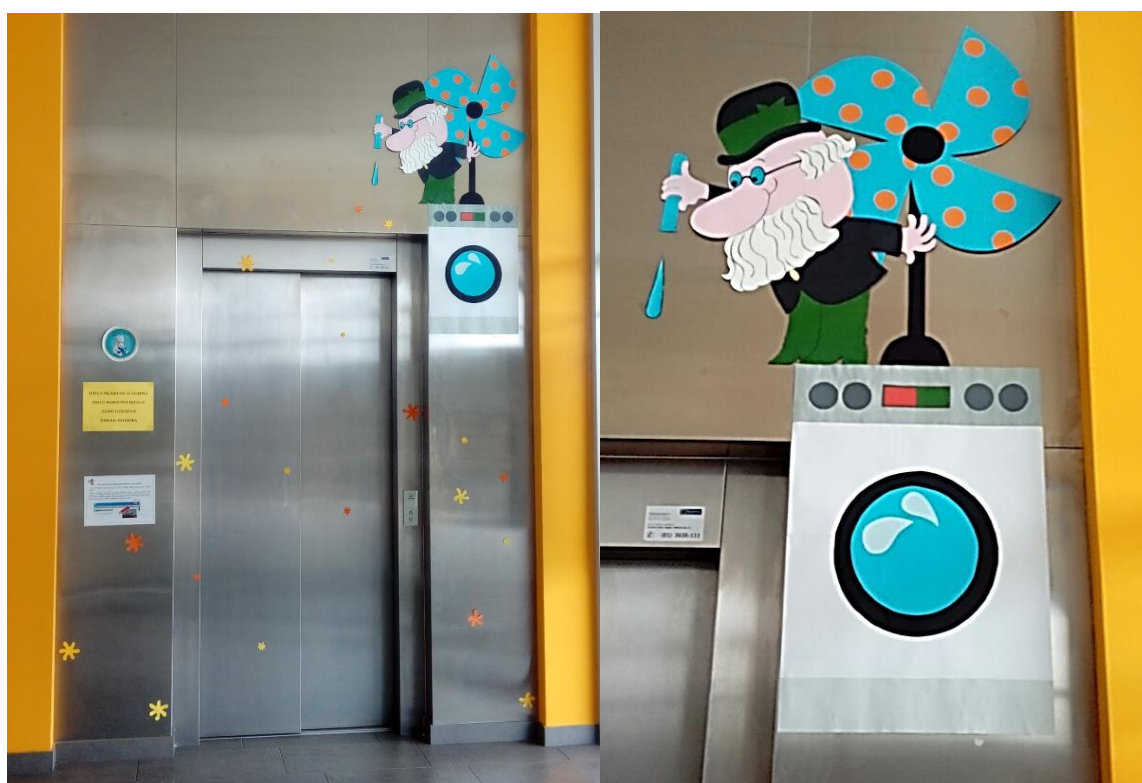
Slika 7. Prizor oblikovan prema slikovnici Miffy na snijegu Dicka Brune (hamer, kolaž papir, flomaster), Pult na Odjelu za djecu i mlade Knjižnice Jelkovec

Slika 8. Prizor oblikovan prema ilustraciji Crvenkapice autorice Valerie Petrone (Hamer, kolaž papir). Pult u prizemlju Knjižnice Jelkovec. URL : <https://www.pinterest.it/pin/861383866204963200/?lp=true>

Slika 9. Prizor izrađen povodom 50. obljetnice Profesora Baltazara (hamer, kolaž papir, flomaster). Pult u prizemlju Knjižnice Jelkovec.

Slika 10. Prizor izrađen povodom povodom 50. obljetnice Profesora Baltazara (hamer, kolaž papir, flomaster). Lift u prizemlju Knjižnice Jelkovec.

Slika 11. Prizor oblikovan prema priči How the Grinch stole Christmas autora Dr. Seussa, detalj, (hamer, flomaster, vuna., Dizalo u prizemlju Knjižnice Jelkovec.

Slika 12. Prizor oblikovan prema priči How the Grinch stole Christmas autora Dr. Seussa, (hamer, flomaster, vuna). Dizalo u prizemlju Knjižnice Jelkovec.

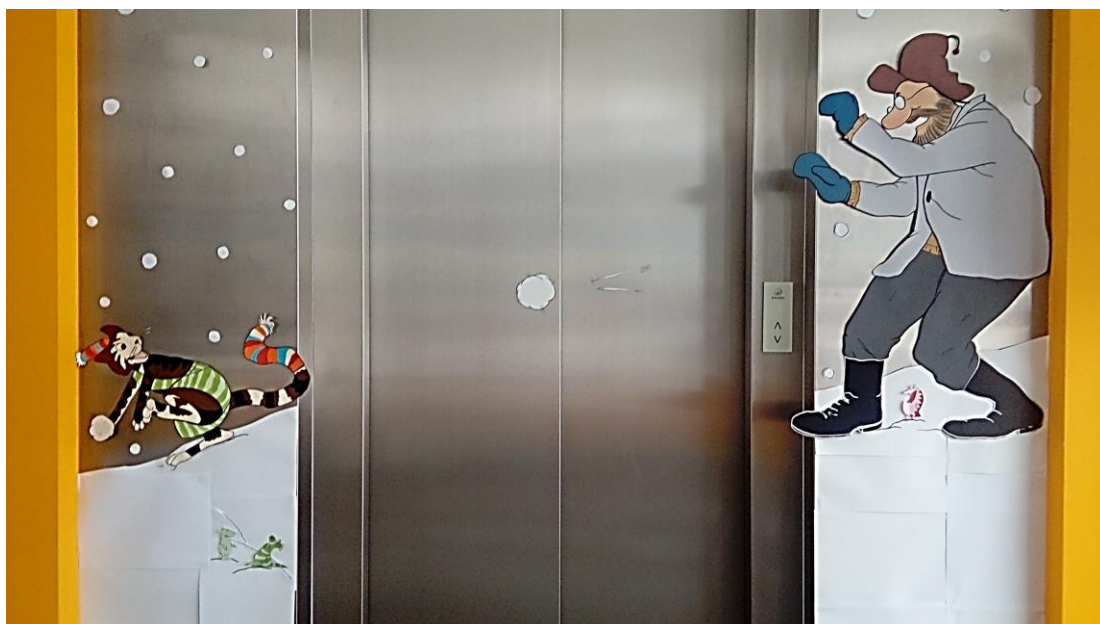

Slika 13. Prizor oblikovan prema ilustracijama iz slikovnice *Don Quijote* ilustratorice Alison Oliver (kolaž papir). Pano u prostoru igraonice u Knjižnici Jelkovec. URL:

<https://www.babylit.com/catalog/product/view/id/3683/s/don-quixote/category/418/>

Slika 14. Prizor oblikovan prema ilustracijama iz slikovnice *Romeo and Juliet* ilustratorice Alison Oliver (kolaž papir). Pano u prostoru igraonice u Knjižnici Jelkovec. URL:

<https://www.babylit.com/catalog/product/view/id/2084/s/romeo-juliet/category/418/>

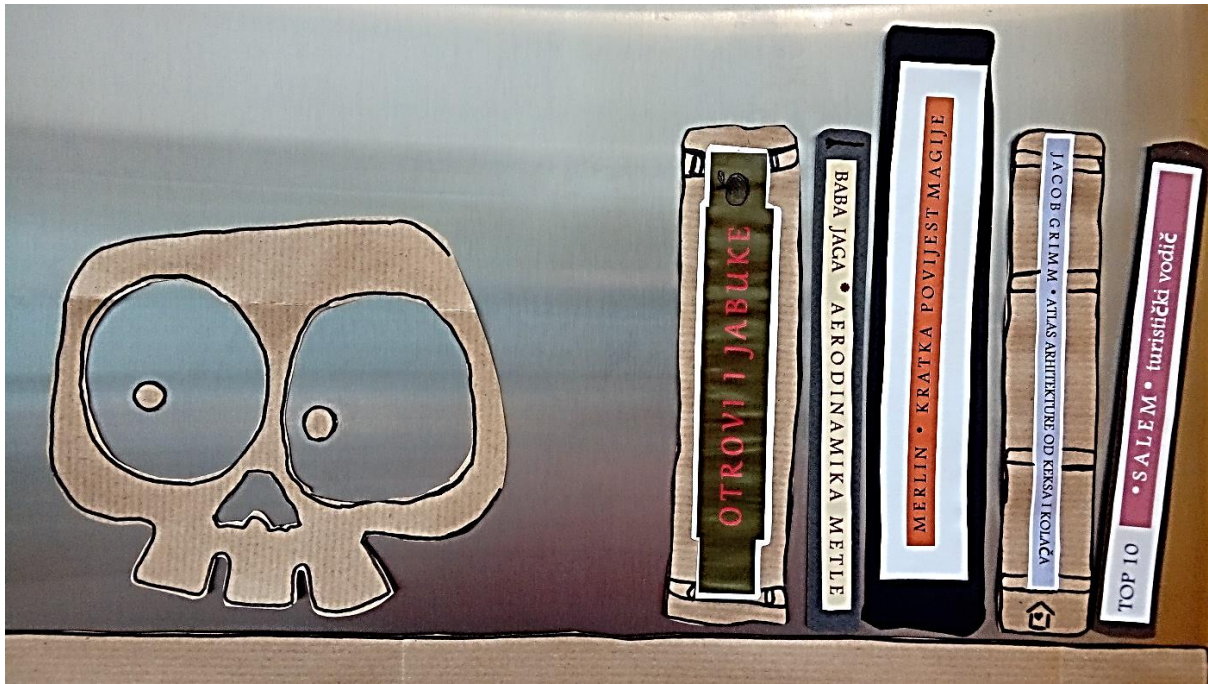
Slika 15. Prizor grudanja prema ilustraciji iz ciklusa slikovnica o *Findusu i Pettsonu* autora Svena Nordqvista (hamer, kolaž papir, bojice, flomasteri). Dizalo na Odjelu za djecu i mlade knjižnice Jelkovec.

Slika 16. Prikaz vještijeg kutka povodom Noći vještica (pakpapier, kolaž papir, printani materijali).

Slika 17. Prikaz vještijeg kutka povodom Noći vještica. Detalj (pakpapier, kolaž papir, printani materijal, flomasteri).

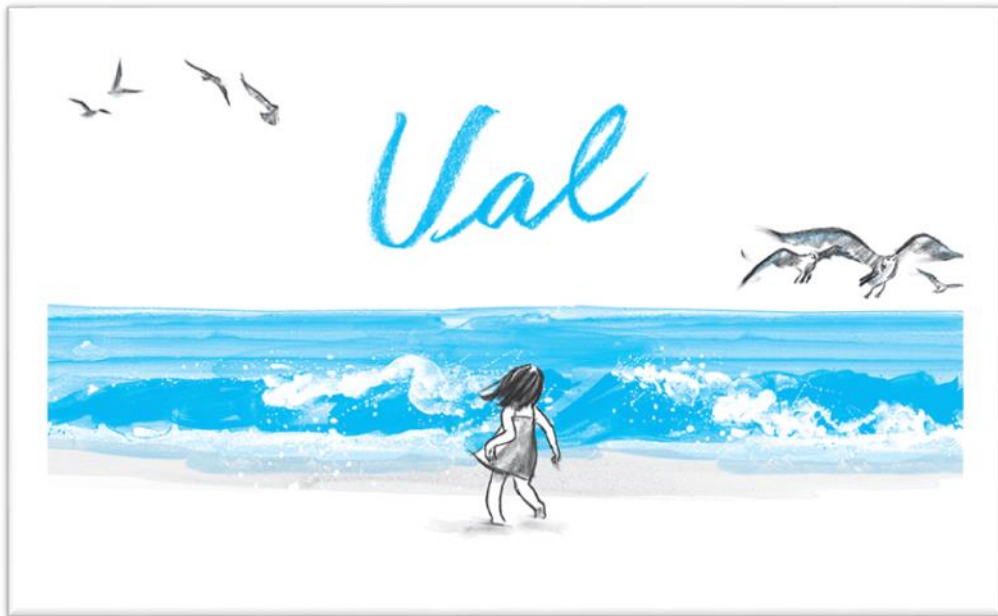
Slika 18. Prikaz vještijeg kutka povodom Noći vještica. Detalj police s knjigama (pakpapir, kolaž papir, printani materijali, flomaster).

Povodom *Tjedna dječje knjige* knjižničarke Knjižnice Jelkovec i odgajateljice Dječjeg vrtića En ten tini ostvarile su suradnju u sklopu koje je osmišljen i održan program koji je obuhvaćao petnaest vrtićkih grupa. Djeca koja su posjetila knjižnicu bila su stara od četiri do sedam godina. U dogovoru s odgajateljicama osoblje knjižnice pripremlilo je petnaest različitih pričaonica koje su tematski podržavale program vrtićkih grupa. Neke od tema bile su promet, godišnja doba – proljeće, vulkani, dinosaurusi, Ivana Brlić Mažuranić, ptice, biljke, ljudsko tijelo, itd.

U pričaonicama je kombiniran i rad s građom koja potiče oba tipa čitanja, informativno i ono iz užitka. Tema je prvo obrađena kroz dječju znanstvenu građu, a zatim je zaokružena slikovnicama koje tematski korespondiraju sa istraživanom temom. S obzirom na to da je povod suradnji bio *Tjedan dječje knjige*, na kraju pričaonica čitane su slikovnice izvan teme koja se obrađivala, ali koje u sebi sadrže različite koncepte koji djeci mogu pružiti zanimljivo iskustvo i nove inspirativne načine razmišljanja. Jednaka pažnja posvećena je verbalnom i vizualnom diskursu slikovnice.

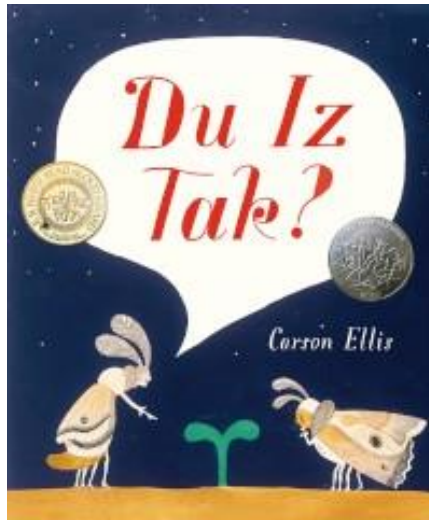
„Čita“ im se slikovnica poput *Vala* autorice Suzy Lee, slikovnice u kojoj nema verbalnog diskursa već priču donosi isključivo vizualni sadržaj. Nakon što su prikazane ilustracije, djeca često nisu primijetila da priča nije ispričana riječima. Nakon pregledavanja ilustracija u

slikovnici razgovor s djecom ide u dva smjera. Jednim, kojim se osvještava odsustvo, odnosno prisutnost pisane riječi u slikovnici, i drugi koji ima ulogu ohrabriti i potaknuti djecu na likovni govor i izražavanje. Djecu se potiče da u slobodno vrijeme crtežom „pišu“ svoje vlastite priče, odnosno slikovnice. Daje im se ideja da crtež ne mora biti samo jedinstven prizor na jednom papiru, već čitava priča koja se proteže na više papira i, što je najvažnije, da su oni dorasli takvom izazovu. U slikovnici djevojčica se plaši vala, uspijeva prevladati svoj strah, nakon čega more postaje njezin prijatelj i ona se zabavlja na plaži.

Slika 19. Slikovnica *Val*, ilustrirala Suzy Lee. URL: <http://www.artresor.hr/hr/knjige/10011/Val> (2019-04-21)

Zatim se čita predivna slikovnica *Du Iz Tak?* kanadske autorice Carson Ellis koja je čitava napisana na jeziku kukaca kojeg je ona izmislila za ovu slikovnicu. Iako je riječ o izmišljenom jeziku, on nije barijera razumijevanju priče. Djeca spontano „hvataju“ jezik koji prvi put čuju.

Slika 20. Slikovnica *Du iz Tak?* autorice Carson Ellis. URL: <https://www.publishersweekly.com/pw/by-topic/childrens/childrens-book-news/article/73993-working-out-the-bugs-adventures-in-translating-carson-ellis-s-du-iz-tak.html> (2019-04-21)

Upravo izmišljeni svjetovi na koje nailazimo u pričama vrve izmišljenim riječima. Djecu se potiče da sama izmisle neke riječi, obično za *knjigu* ili *knjižnicu* te ih odmah usvajamo i upotrebljavamo kako bi se zabavili na pričaonici. Poneke grupe su u početku zbunjene zadatkom. Ponekad im je teško razumjeti što se od njih traži pa će, na primjer, za riječ knjiga *izmisliti* riječ *knjigica* ili slikovnica. Događa se da su jednostavno iznenađeni, kao da ih je zadatak zaskočio, te im je potrebno nekoliko minuta da se opuste i krenu zabavljati izmišljanjem novih riječi koje u pravilu imaju smiješan prizvuk.

Slika 21. Slikovnica *Du iz Tak?* autorice Carson Ellis. URL: <https://www.publishersweekly.com/pw/by-topic/childrens/childrens-book-news/article/73993-working-out-the-bugs-adventures-in-translating-carson-ellis-s-du-iz-tak.html> (2019-04-21)

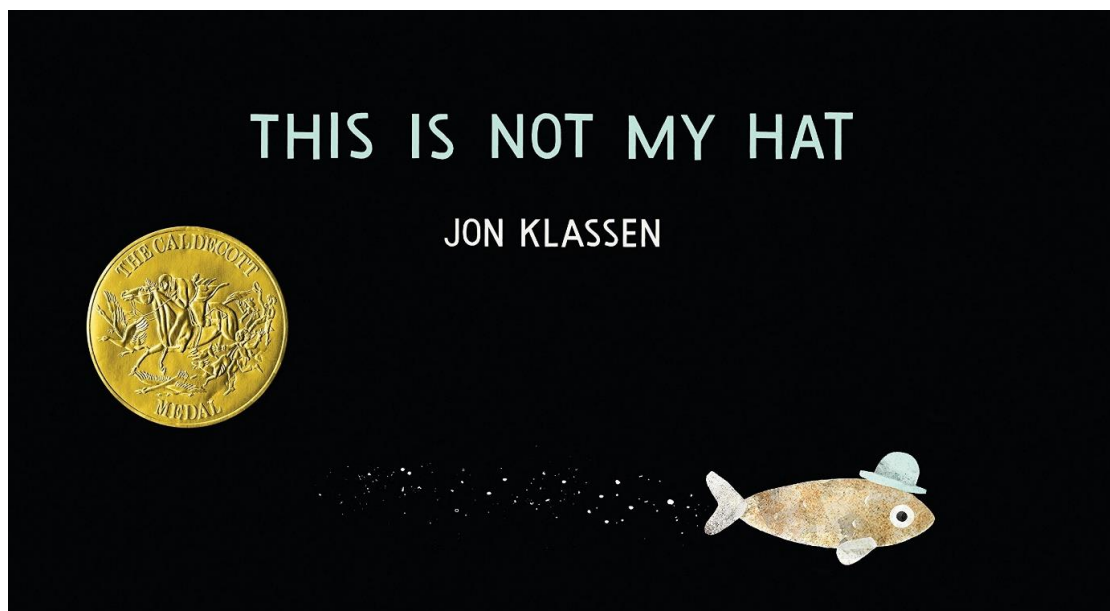
Slikovnica je čitana i onim grupama koje nisu imale temu poput godišnjih doba ili biljaka jer, osim što govori o godišnjem ciklusu izmjene godišnjih doba, dana i noći, klijanju, rastu, cvjetanju i propadanju biljke, sadrži i kreativni jezični moment koji smo na radionicama htjeli podijeliti sa svom djecom koja su dolazila u posjet knjižnici. Jednako tako slikovnica sadrži šarmantnu priču o ljetnoj pustolovini i druženju kukaca, koja se vrti oko cvijeta na koji su naišli. Djeci se ukazuje i na izvanredne ilustracije. Pokazuju im se načini na koje su prikazane emocija kukaca npr. obješena ticala rastuženog leptirića, prijeteće stisnute šake ljute bubamare i krumpirove zlatice. Također se ukazuje na to kako su prikazane vrste kukaca raspoznatljive. Namjera koja stoji iza pokazivanja detalja u crtežu jednim djelom počiva i na poticanju likovne kreativnosti.

Slika 22. Ilustracija iz slikovnice *Du iz Tak?* autorice Carson Ellis. URL: <https://www.artofthepicturebook.com/du-iz-tak> (2019-04-21)

Slikovnica *This Is Not My Hat* kanadskog autora Jona Klassen priča priču o malenoj ribici koja je ukrala šešir velikoj i zavarava se da velika to neće primijetiti te da neće biti uhvaćena u krađi. Postoje dva glavna kreativna momenta u slikovnici koja smo htjeli predstaviti djeci. Prvi je da se slika i tekst ne podudaraju i na taj način nama autor daje do znanja da je ribica u zabludi. Drugi se odnosi na sam kraj priče. Tek kad krene razgovor o

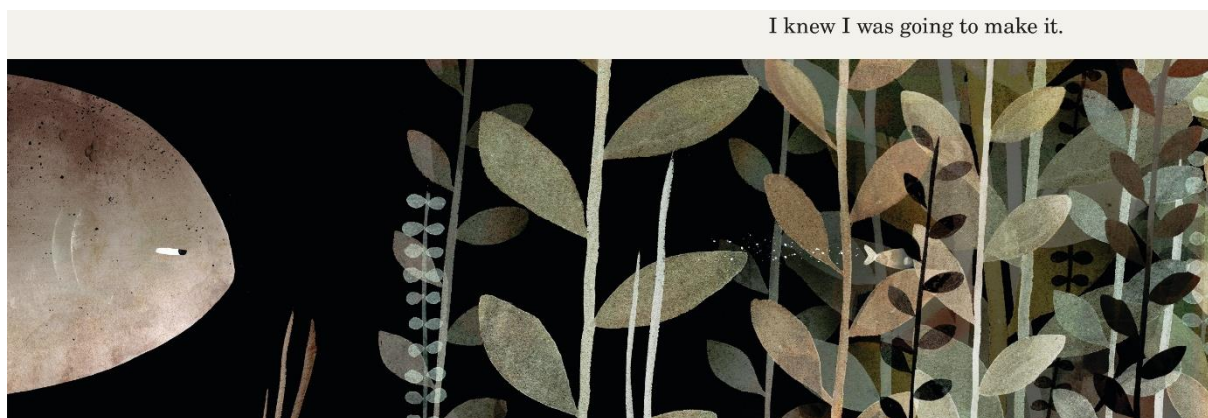
tome što se dogodilo kada je velika ribica ušla u morsko raslinje za malenom, a zatim izašla iz njega sa svojim šeširićem, primjećujemo da sudbinu male ribice nisu svi zamislili jednako. Neki smatraju da je došlo do mirne predaje ukradene robe, dok drugi smatraju da je kraj nešto krvaviji, odnosno da je velika ribica kaznila malenu tako što ju je pojela.

Slika 23. Slikovnica *This Is Not My Hat*, autora Jona Klassena. URL: <https://www.amazon.com/This-Not-Hat-Jon-Klassen/dp/0763655996> (2019-04-21)

Slika 24. Ilustracija iz slikovnice *This Is Not My Hat*, autora Jona Klassena. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=3wLdNUabNp0> (2019-04-21)

Slika 25. Ilustracija iz slikovnice *This Is Not My Hat*, autora Jona Klassena. URL: <https://www.amazon.com/This-Not-Hat-Jon-Klassen/dp/0763655996> (2019-04-21)

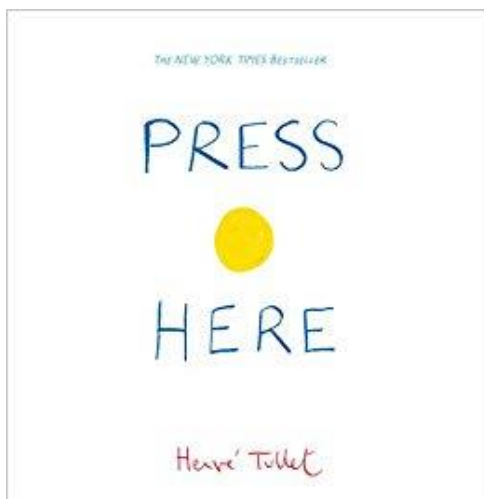

Slika 26. Ilustracija iz slikovnice *This Is Not My Hat*, autora Jona Klassena. URL: <https://www.gallerynucleus.com/detail/14700/> (2019-04-21)

Slika 27. Ilustracija iz slikovnice *This Is Not My Hat*, autora Jona Klassena. URL: <http://kinderbooks.net/wp-content/uploads/2012/10/This-Is-Not-My-Hat-1.jpg> (2019-04-21)

U pričaonicu je uključena i interaktivna slikovnica *Press Here* francuskog autora Hervé-a Tullet-a. Ovdje ne možemo govoriti o priči, ali svakako možemo reći da slikovnica budi u djeci začudnost, radost u otkrivanju novog i dramu okretanja stranica. Djeca uživaju u iluziji, spontano maštom popunjavaju i tako premošćuju prazan prostor koji se stvara u ritmu okretanja stranice te čine da ona postaje stvarnost. Pritiskom prsta na nacrtanu točku, okretanjem stranice odjedanput *nastanu* dvije, trljanjem one na slijedećoj stranici promjene boju, tapkanjem prstom pet puta po točki na slijedećoj stranici ona se upeterostručuje, moguće ih je „otpuhnuti“, a brojem i snagom pljeskanja rukama povećati. Hervé Tullet pronalazi kreativna likovna rješenja u svojim slikovnicama i likovnim jezikom izaziva zaigranost, čuđenje i stvara istu onu emotivnu atmosferu u kojoj stvarnost i istina prelaze u kontradiktorni svijet u kojem se stapa moguće i nemoguće. Inspiracija koju svojom kreativnošću donosi Tullet zaista nema ograničenja.

Slika 28. Slikovnica *Press Here*, autora Hervéa Tulleta.

URL: <https://www.scholastic.com/teachers/books/press-here-by-herve-tullet/> (2019-04-21)

Slika 29. Ilustracija iz slikovnice *Press Here*, autora Hervéa Tulleta. URL:

<https://behindthewillows.com/2012/07/23/press-here-by-herve-tullet/> (2019-04-21)

Slika 30. Hervé Tullet slika sa dječakom.. <https://www.pittsburghkidsdesign.org/featured-projects/2018/8/19/herve-tulleys-art-explosion-pittsburgh> (2019-04-21)

Slika 31. Hervé Tullet slika s djecom. URL: <https://pittsburgh.cbslocal.com/2016/10/26/kidsburgh-herve-tullet-workshops-at-childrens-museum/> (2019-04-21)

Slika 32. Hervé Tullet čita slikovnicu *Press Here*. URL: <https://lexpoideale.com/en/webseries/> (2019-04-21)

Na pričaonicama je svakako čitana i slikovnica Maca Barnetta *Billy Twitters And His Blue Whale Problem*. Slikovnica nije prevedena na hrvatski jezik pa je djeci predstavljena u simultanom prijevodu knjižničarki. O slikovnici je već bilo riječi u radu pa ju nije potrebno opširnije opisivati. Djeci se priča o kuponu koji dolazi s knjigom i kojim je moguće naručiti kita iz Norveške, odgajateljice se pridružuju igri te se raspituju o nabavi knjige. Tu i tamo nađe se dijete kojem je sve to malo prešlo granice i izjavljuje da bi možda radije kupon za macu.

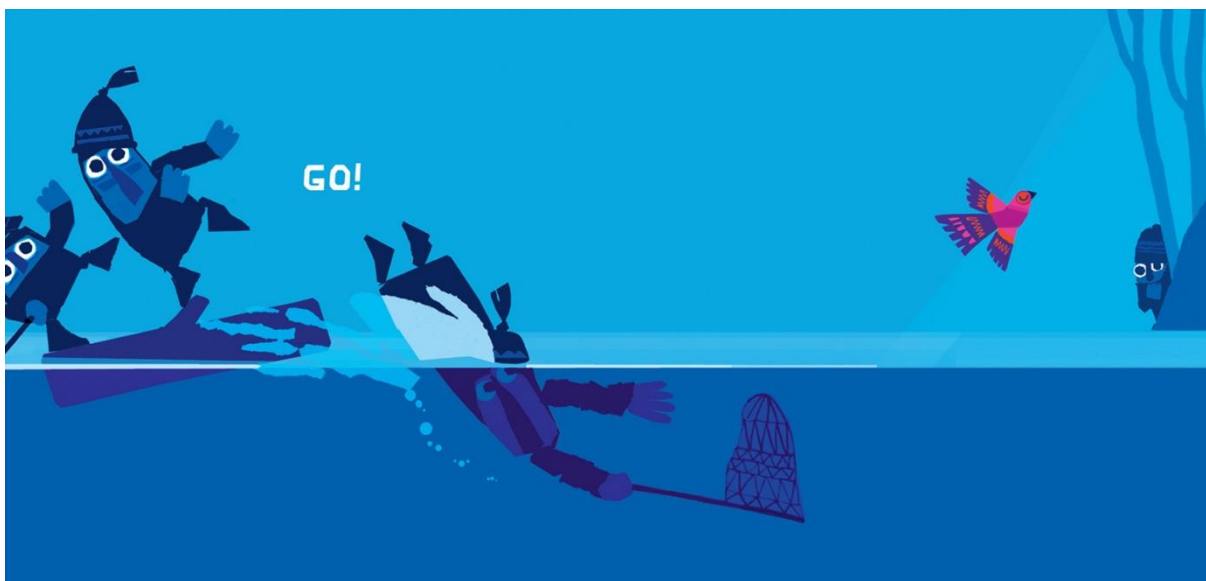
Također je čitana i slikovnica *Shh! We have plan* Chrisa Haughtona. Slikovnica sadrži motiv budalastog najmlađeg brata koji se često pojavljuje u bajkama. Kao i u bajkama, taj budalasti brat pokaže se kao najmudriji kako se priča primiče svome kraju. U slikovnici starija braća prišuljavaju se ptici s mrežicama u rukama u namjeri da je ulove te je svaki put lov neuspješan i oni upadaju u nevolju. Čitavo vrijeme ušutkavaju prstom na ustima najmlađeg brata koju pticu svaki put glasno pozdravi i ona odleti. S obzirom na to da se djeca glasno smiju svaki put kad braća dožive neuspjeh, knjižničarka koja čita priču stišava ih prstom na ustima kako i oni ne bi preplašili pticu. Osim što djeca prate napetost lova

istovremeno ih se tom gestom malo pogura da se poistovjete s najmlađim bratom. Prema kraju priče, dok se starija braća izvlače iz vode u koju su upali neuspješno pokušavajući uloviti pticu, maleni brat koji ih je do tada prijateljski pozdravljao ovaj put im nudi i hranu. Ptice se jedna po jedna počinju skupljati oko njega dok ne ispune gotovo čitavu stranicu u slikovnici. Starija braća i dalje nastavljaju po svom, potpuno slijepi za ono što je najmanji brat upravo učinio. Kako je taj divan bratov postupak prošao nezamijećen, oni nakon što spaze vjevericu opet uštkavaju najmlađeg i kreću u lov. Namjera koja stoji iza čitanja ove kratke zabavne priče leži u tome da djeca, koja su se poistovjetila s najmanjim likom osnaže, vjeruju sebi i svom unutrašnjem glasu, koji je nerijetko uštkavan. Ne moram ni napominjati da je ova slikovnica našla put do dječjih srca i pokazala se punim pogotkom s obzirom na to su djeca skoro svakodnevno dovodila roditelje u knjižnicu tražeći priču o četiri brata.

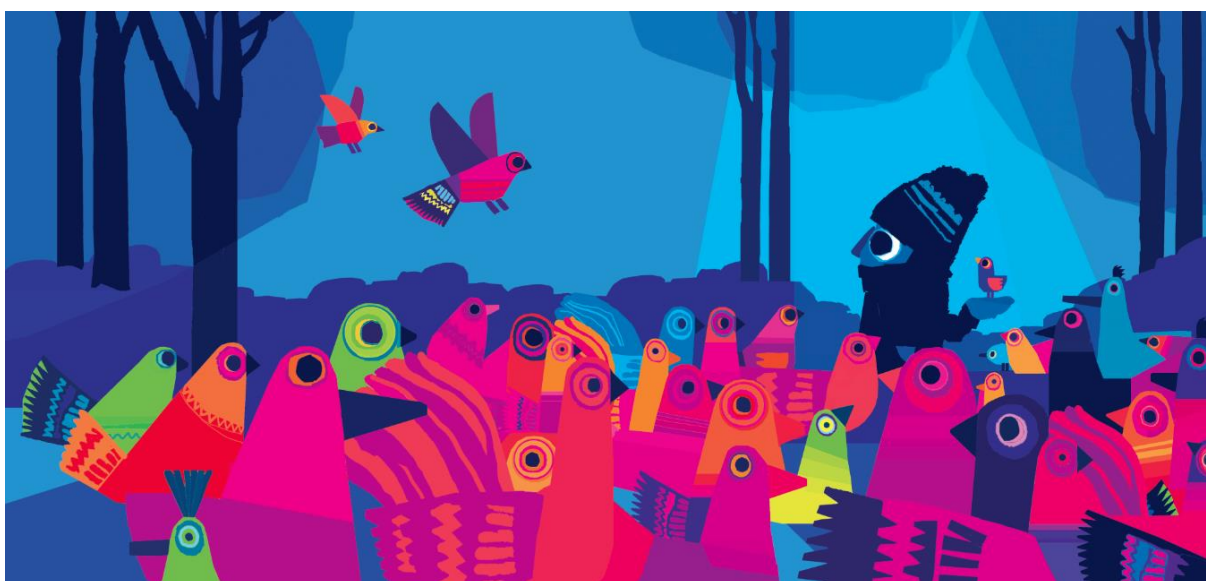

Slika 33. Slikovnica *Shh! We have A Plan*, autora Chrisa Haughtona. URL:

<https://getkidsintobooks.wordpress.com/2016/10/19/shh-we-have-a-plan-by-chris-haughton/> (2019-04-21)

Slika 34. Ilustracija iz slikovnice *Shh! We have A Plan*, autora Chrisa Haughtona. URL: <https://theaoi.com/wia/shh-we-have-a-plan-chris-haughton/#&gid=null&pid=shh-we-have-a-plan-image> (2019-04-21)

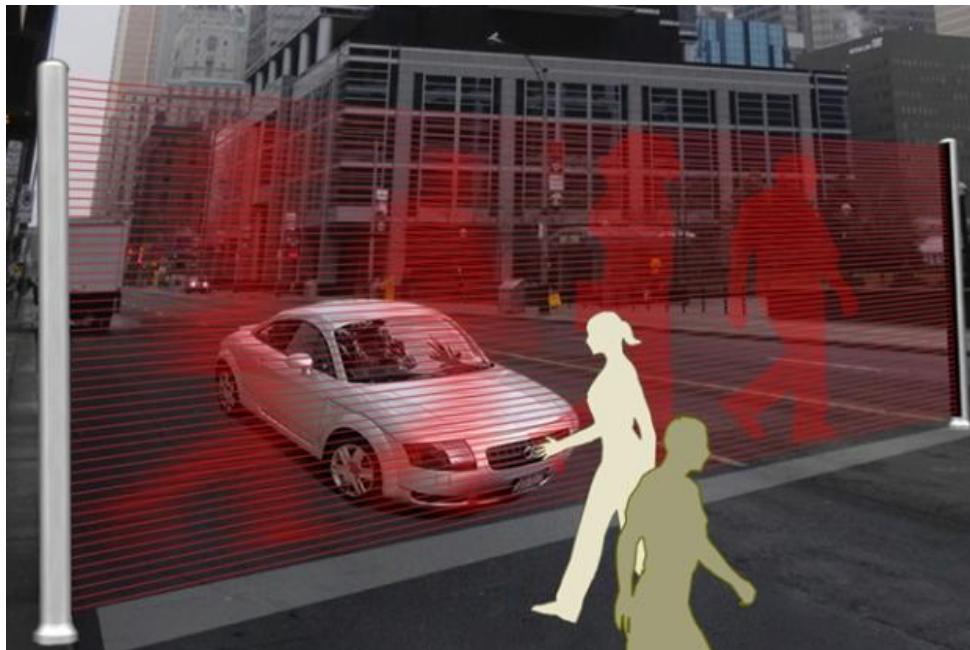
Slika 35. Ilustracija iz slikovnice *Shh! We have A Plan*, autora Chrisa Haughtona. URL: <https://getkidsintobooks.wordpress.com/2016/10/19/shh-we-have-a-plan-by-chris-haughton/> (2019-04-21)

Prema potrebi, knjižničarke su posezale i za vještinom pripovijedanja bajki. Bajke također nude bezbroj složenih slojeva s kojima je moguće raditi s djecom. U ovim radionicama bajke su pripovijedane grupama kako bi djeca osjetila razliku iskustva pripovijedane i čitane priče.

Pripovijedane bajke su intimniji način komunikacije, koji počiva na slušanju i suptilnoj neverbalnoj komunikaciji. Djeca brže i dublje tonu u svijet bajke.

Pričaonice su bile koncipirane tako da informiraju djecu o knjižnici kao mjestu gdje sami mogu naći dostupnu građu o temi koju istražuju u vrtiću. Potiče se svijest o njihovom pravu na korištenje tih izvora. Osnažuje ih se da slobodno izraze potrebu za proširivanjem i stjecanjem znanja, kao i za uživanjem u djelima mašte. Djeci se ukazuje na mogućnosti koje im pruža vještina čitanja i hrabri ih se u početnom učenju slova.

Uvažava se dječja potreba za informacijom, kao i ona za igrom i razvijanjem mašte. Osim pružanja informacija, na radionicama se željelo djecu potaknuti da o temi razmišljaju na novi način te na taj način potaknuti i njihovo kreativno razmišljanje. Primjer radionice na temu Promet sadržavao je segment koji je prikazivao pregled različitih kreativnih rješenja vezanih za promet. Korišteni su materijali s interneta s ciljem da se prošire i nadopune izvori iz fonda knjižnice. Jedan od primjera bio je i pristup oblikovanju semafora i načina na koji upozoravaju pješake i motorna vozila u prometu.

Slika 36. Prikaz laserskog zida koji ima ulogu semafora na raskršću. URL: <https://karthikhce.wordpress.com/tag/new-traffic-signal-in-japan/> (2019-04-21)

Slika 37. Prikaz pješačkog semafora u Danskoj. URL:

<https://www.scoopnest.com/user/KiSS925/847232965868347392-good-bad-really-what-do-you-think-dutch-town-installed-light-sabers-traffic-lights-on-the-ground-in-order-to-alert-text-walkers> (2019-04-21)

Slika 38. Semafor poput pješčanog sata. URL: <https://www.geek.com/geek-cetera/sand-glass-concept-traffic-light-design-lets-drivers-know-how-long-they-have-to-wait-1296240/> (2019-04-21)

Slika 39. Semafor sa likom Miffy. URL: https://www.tripadvisor.com.my/LocationPhotoDirectLink-g188616-d9676201-i274354244-Miffy_s_Traffic_Light-Utrecht.html (2019-04-21)

Slikovnice za čitanje pomno su birane kako bi se djeci pružile kvalitetna iskustva čitanja iz užitka. Emotivni prostor koji se u djetetu otvara slušanjem slikovnice omogućuje mu da se emotivno nadoveže na njen sadržaj i tako proširi svoja iskustva, a različiti kreativni koncepti imaju ulogu otvoriti dječje horizonte i potaknuti ih na razmišljanje i stvaranje. Čitanje uključuje mnogo neverbalne komunikacije koja akcentira pojedine dijelove u slikovnicama koji su ključni za oblikovanje djetetova iskustva u procesu čitanja. Da bi tako nešto bilo ostvarivo, radionice se pripremaju na razini koncepta i ostavlja se puno mjesta improvizaciji. Improvizacija otvara vrata spontanosti, a spontanost je potrebna kako bi pričaoice uistinu postale cjelovito iskustvo i doživljaj. Spontanost otvara vrata humoru i igri.. Šale nastaju inspirirane atmosferom u grupi. Igra je vrlo bliska kreativnosti pa i umjetnosti. Ponekad se izmisle igre na licu mjesta pa igra leti-leti postaje spava-spava. Djeca ustaju sa stolica ako knjižničarka izgovori naziv životinje koja ne spava zimski san, odnosno ostanu sjediti ako je izgovoren naziv životinja poput puha, medvjeda i sl. Takve promjene ili male zamjene potiču djecu da ih i ona čine u svojem vremenu koje imaju za slobodnu igru.

Prepoznajući potrebe pojedinaca ili čitave grupe, knjižničar je odgovarajućom slikovnicom u stanju pobuditi djetetov interes za slikovnicu i povezivanje s pričom koju sadrži. Osim dječjih lica na kojima se odražavaju reakcije na doživljaje likova u slikovnici i

smjeha koje poneke situacije u njoj izazivaju, pokazatelj uspjeha svakako su dječji dolasci s roditeljima i potražnja naslova čitanim na pričaonici.

7. Zaključak

Njegovanje pozitivnog stava prema čitanju, bez obzira radi li se o informativnom čitanju ili čitanju iz užitka, svakako je jedan od glavnih prioriteta u radu knjižničnog osoblja u narodnim knjižnicama. Obrazovanje knjižničara na Zadarskom, Osječkom i Zagrebačkom sveučilištu te podrška institucija poput UNESCO-a i IFLE koji svojim radom usmjeravaju i podržavaju knjižničare, omogućuje im da na profesionalan i kvalitetan način realiziraju glavne prioritete knjižnice. Osmišljavanjem programa koji omogućuju djeci da se upoznaju s knjižnicom i da postanu korisnici njenih usluga pomaže djeci da ostvare svoje potencijale.

Sagledavanje čitanja slikovnica kao *dječjeg iskustva* značajno pridonosi načinu na koji dječji knjižničar može osmisliti vrijeme provedeno s djecom uz knjigu. Da bi čitanje slikovnice doista postalo dječje iskustvo koje oplemenjuje njegov rast i razvoj potrebno je mnogo raznovrsnog znanja i vještina koje dječji knjižničar mora poznavati. Interdisciplinarni pristup svakako traži poznavanje psihologije, a u ovom radu iznesene su značajke teorije privrženosti koja baca svjetlo na način pokretanja djetetova razvoja kroz povezivanje uz pomoć emotivne i verbalne interakcije, koja se u knjižnici odvija u okvirima čitanja slikovnica.

Ideja da je odrasla osoba referentna točka djetetu u doživljaju čitanja znači da ona preuzima odgovornost za taj doživljaj. Odgovornost započinje odabirom kvalitetne slikovnice u čijem sadržaju uživa i sam knjižničar jer jedino tako može uvjerljivo prenijeti njenu poruku. Kako bi se dijete emotivno nadovezalo na sadržaj i tako s njim povezalo, knjižničar ga mora pomoću slikovnice dovesti u emotivno stanje o kojem govori Mac Barnett. Pojmovi koji su u realnosti kontradiktorni poput stvarnosti i fikcije, ovdje se počinju stapati i stvarati novi prostor u kojem vrijede izvrnuta pravila koja u isto vrijeme imaju obilježje savršenog smisla. To je prostor u kojem se dijete pod zaštitom mašte oslobađa u stvarnosti poželjnih naučenih okvira te u toj igri, slobodno je biti ono što zaista jest i istraživati svoje (potisnute) želje i potrebe. Milan Crnković priču naziva dijelom slobode i ona to zaista je. Upravo zato, dijete

koje je dotaknuto iskustvom priče, bit će potaknuto vratiti se u prostor koji prepoznaje kao mjesto kreativne igre, zabave i istraživanja mašte, kao mjesto slobode i prihvaćanja.

Literatura

1. Ajduković, M. ; Kregar Orešković, K.; Laklija, M. Teorija privrženosti i suvremeni socijalni rad. //Ljetopis socijalnog rada 2007., 14 (1), str. 59-91
2. Bowlby, John. Attachment and Loss : Vol. I : Attachment. New York : Basic Books, 2018. Str. 265.
3. Car-Mihec, Adriana. Povijest Hrvatske dječje književnosti. // Prikazi Fluminensia. God.14.(2002)br.1, Str.91-123. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/20440>
4. Centar za stručno usavršavanje knjižničara. URL: <http://cssu.nsk.hr/> (2019-02.04)
5. Crnković, M. Sto lica priče. Analogija dječje priče s interpretacijama. // Zagreb: Školska knjiga, 1987.
6. Crnković, M.; Težak, D. Povijest Hrvatske dječje književnosti od početaka do 1955. godine. // Zagreb: Znanje 2002.
7. Čitajmo im od najranije dobi. URL: http://www.hkdrustvo.hr/hr/projekti/citajmo_im_od_najranije_dobi?session_id=10082a54ec4147c32994de63ae9c06ee (2019-04-06)
8. Hameršak, M.; Zima, D. Uvod u dječju književnost / Zagreb: Leykam international, 2015
9. Hervé Tullet. A Workshop. <https://www.youtube.com/watch?v=VfeTTO4l0s4> (14.03.2019)
10. Hrvatsko knjižničarsko društvo. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/> (2019-02-02)
11. IFLA. URL: <https://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/guidelines-for-childrens-libraries-services-hr.pdf> (2019-02-02)
12. Knjižnice grada Zagreba. URL: <http://www.kgz.hr/hr/za-knjiznicare/informativni-utorak/2019> (2019-02.04)
13. Knjižnice grada Zagreba. URL: <http://www.kgz.hr/hr/za-knjiznicare/interni-cetvrtak/2021> (2019-02.04)
14. Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/o-nama/misija-vizija-i-strategija/222> (2019-08-02)

15. Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/o-nama/pravni-akti/8120> (2019-08-02)
16. Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/informacije/upisi-i-posudba-196/pravila-knjiznica-grada-zagreba-40217/40217> (2019-08-02)
17. Knjižnice grada Zagreba. URL: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/gradska-knjiznica-odjel-za-djecu-i-mladez/o-odjelu-270/iz-nase-povijesti/271> (2019-08-02)
18. Children's Libraries. 2008. Encyclopedia of Children and Childhood in History and Society. URL: <http://www.faqs.org/childhood/Ch-Co/Children-s-Libraries.html> (07.02.2019.)
19. Narančić Kovač, S. Jedna priča – dva pripovjedača : slikovnica kao pripovijed. Zagreb: Artresor naklada, 2015.
20. Neil Gaiman talks about children's books. URL: https://www.youtube.com/watch?v=j6GS_rcjxsA (2019-03-10)
21. Neufeld, G., Maté, G.. Hold On to Your Kids : Why Parents Need to Matter More Than Peers. New York: Ballantine Books, 2005.
22. Planeta Tangerina. URL: <https://www.planetatangerina.com/en/we> (2019-03-14)
23. Reić Ercegovac, I. Obrasci privrženosti u ranoj dobi. URL: <http://inet1.ffst.hr/images/50013806/Obrasci%20privrzenosti%20u%20ranoj%20dobi.pdf> (2019-04-10)
24. Stričević, I. Čitanje u kontekstu školskih i narodnih knjižnica: Uloga knjižnica u poticanju funkcionalnog čitanja i čitanja iz užitka. // Čitanje - obaveza ili užitak / uredila Ranka Javor. Zagreb, Knjižnice grada Zagreba, 2009. Str. 41-49.
25. Stričević, I. Obiteljski kontekst kao čimbenik odgoja budućeg čitatelja. // Dječja knjiga u Hrvatskoj danas / uredila Ranka Javor. Zagreb. Knjižnice grada Zagreba, 1997. Str. 94-101
26. Stričević, I.; Čunović, K. Knjižnične usluge za djecu rane dobi i roditelje u Hrvatskoj // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 3(2013), Str. 48-66.
27. Stričević, I; Čičko, H.; Križanić Delač, Đ. Knjižnične službe i usluge za djecu u hrvatskim narodnim knjižnicama : razvoj, stanje i perspektive. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 1(2006.), Str. 22-36
28. Stričević, I.; Martinović, I. Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. // Libellarium: journal for the research of writing, books, and cultural heritage institutions / vol. 4, br. 1, Str. 39-63. URL: <http://www.libellarium.org/index.php/libellarium/article/view/153>

29. Stropnik, A.; Čunović, K. Kampanje, projekti programi za promicanje čitanja na glas djeci od najranije dobi. //Libri & Liberi. 2016 5(1):117-113.
30. TED Ideas worth spreading URL:
https://www.ted.com/talks/mac_barnett_why_a_good_book_is_a_secret_door/up-next#t-696339 (06.03. 2019.)
31. Zalar, D. Čitanje danas ili kako zavarati neprijatelja. // Čitanje - obaveza ili užitek / uredila Ranka Javor. Zagreb, Knjižnice grada Zagreba, 2009. Str. 9-20.
32. Wikipedija. URL: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Metafikcija> (2019-03-06)
33. Wikipedija. Schrödingerova mačka. URL:
https://hr.wikipedia.org/wiki/Schr%C3%B6dingerova_ma%C4%8Dka (2019-03-07)
34. Wikipedija. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Suspension_of_disbelief (2019-03-06)

Popis slika

Slika 40. Oglas za narudžbu plavetnog kita. URL: <http://opening.download/spring-opening.html> (2019-04-21)

Slika 41. Pismo Eliota Gannonna. URL: <http://adamrex.blogspot.com/2009/09/> (2019-04-21)

Slika 42. Pismo Odyjetničkog ureda iz Norveške Magnusson, Olafsson & Oskarsdottir. URL: <https://d3bopbol836dn1.cloudfront.net/wp-content/uploads/2016/08/blue-whale-4.jpg> (2019-04-21)

Slika 43. Prizor prema ilustraciji iz slikovnice *This Is Not My Hat* autora Jona Klassena, (hamer, kolaž papir, kreda, flomaster), Pult na Odjelu za djecu i mlade Knjižnice Jelkovec

Slika 44. Prizor oblikovan prema ilustraciji iz slikovnice *Mr. Tiger Goes Wild* autora Petera Browna, (hamer, kolaž papir) Pult na Odjelu za djecu i mlade Knjižnice Jelkovec

Slika 45. *Peanuts – klizanje.* (hamer, kolaž papir, flomaster), Pult na Odjelu za djecu i mlade Knjižnice Jelkovec URL: <https://www.pinterest.com/pin/235102043034347367/> ; URL: <https://www.pinterest.com/pin/46654546120070508/>

Slika 46. Prizor oblikovan prema slikovnici *Miffy na snijegu* Dicka Bruna (hamer, kolaž papir, flomaster), Pult na Odjelu za djecu i mlade Knjižnice Jelkovec

Slika 47. Prizor oblikovan prema ilustraciji *Crvenkapice* autorice Valerie Petrone (Hamer, kolaž papir), Pult u prizemlju Knjižnice Jelkovec, URL : <https://www.pinterest.it/pin/861383866204963200/?lp=true>

Slika 48. Prizor izrađen povodom 50. obljetnice Profesora Baltazara (hamer, kolaž papir, flomaster). Pult u prizemlju Knjižnice Jelkovec.

Slika 49. Prizor izrađen povodom 50. obljetnice Profesora Baltazara (hamer, kolaž papir, flomaster). Lift u prizemlju Knjižnice Jelkovec.

Slika 50. Prizor oblikovan prema priči *How the Grinch stole Christmas* autora Dr. Seussa, detalj, (hamer, flomaster, vuna., Dizalo u prizemlju Knjižnice Jelkovec.

Slika 51. Prizor oblikovan prema priči *How the Grinch stole Christmas* autora Dr. Seussa, (hamer, flomaster, vuna). Dizalo u prizemlju Knjižnice Jelkovec.

Slika 52. Prizor oblikovan prema ilustracijama iz slikovnice *Don Quixote* ilustratorice Alison Oliver (kolaž papir). Pano u prostoru igraonice u Knjižnici Jelkovec. URL:

<https://www.babylit.com/catalog/product/view/id/3683/s/don-quixote/category/418/>

Slika 53. Prizor oblikovan prema ilustracijama iz slikovnice *Romeo and Juliet* ilustratorice Alison Oliver (kolaž papir). Pano u prostoru igraonice u Knjižnici Jelkovec. URL:

<https://www.babylit.com/catalog/product/view/id/2084/s/romeo-juliet/category/418/>

Slika 54. Prizor grudanja prema ilustraciji iz ciklusa slikovnica o Findusu i Pettsonu autora Svena Nordqvista (hamer, kolaž papir, bojice, flomasteri). Dizalo na Odjelu za djecu i mlade knjižnice Jelkovec.

Slika 55. Prikaz vještičjeg kutka povodom Noći vještica (pakpapir, kolaž papir, printani materijali).

Slika 56. Prikaz vještičjeg kutka povodom Noći vještica. Detalj (pakpapir, kolaž papir, printani materijal, flomasteri).

Slika 57. Prikaz vještičjeg kutka povodom Noći vještica. Detalj police s knjigama (pakpapir, kolaž papir, printani materijali, flomaster).

Slika 58. Slikovnica *Val*, ilustrirala Suzy Lee. URL:

<http://www.artresor.hr/hr/knjige/10011/Val> (2019-04-21)

Slika 59. Slikovnica *Du iz Tak?* autorice Carson Ellis. URL:

<https://www.publishersweekly.com/pw/by-topic/childrens/childrens-book-news/article/73993-working-out-the-bugs-adventures-in-translating-carson-ellis-s-du-iz-tak.html> (2019-04-21)

Slika 60. Slikovnica *Du iz Tak?* autorice Carson Ellis. URL:

<https://www.publishersweekly.com/pw/by-topic/childrens/childrens-book-news/article/73993-working-out-the-bugs-adventures-in-translating-carson-ellis-s-du-iz-tak.html> (2019-04-21)

Slika 61. Ilustracija iz slikovnice *Du iz Tak?* autorice Carson Ellis. URL:

<https://www.artofthepicturebook.com/du-iz-tak> (2019-04-21)

Slika 62. Slikovnica *This Is Not My Hat*, autora Jona Klassena. URL:

<https://www.amazon.com/This-Not-Hat-Jon-Klassen/dp/0763655996> (2019-04-21)

Slika 63. Ilustracija iz slikovnice *This Is Not My Hat*, autora Jona Klassena. URL:

<https://www.youtube.com/watch?v=3wLdNUabNp0> (2019-04-21)

Slika 64. Ilustracija iz slikovnice *This Is Not My Hat*, autora Jona Klassena. URL:
<https://www.amazon.com/This-Not-Hat-Jon-Klassen/dp/0763655996> (2019-04-21)

Slika 65. Ilustracija iz slikovnice *This Is Not My Hat*, autora Jona Klassena. URL:
<https://www.gallerynucleus.com/detail/14700/> (2019-04-21)

Slika 66. Ilustracija iz slikovnice *This Is Not My Hat*, autora Jona Klassena. URL:
<http://kinderbooks.net/wp-content/uploads/2012/10/This-Is-Not-My-Hat-1.jpg> (2019-04-21)

Slika 67. Slikovnica *Press Here*, autora Hervéa Tulleta.

URL: <https://www.scholastic.com/teachers/books/press-here-by-herve-tullet/> (2019-04-21)

Slika 68. Ilustracija iz slikovnice *Press Here*, autora Hervéa Tulleta. URL:
<https://behindthewillows.com/2012/07/23/press-here-by-herve-tullet/> (2019-04-21)

Slika 69. Hervé Tullet slika sa dječakom.. <https://www.pittsburghkidsdesign.org/featured-projects/2018/8/19/herve-tulleys-art-explosion-pittsburgh> (2019-04-21)

Slika 70. Hervé Tullet slika s djecom. URL:

<https://pittsburgh.cbslocal.com/2016/10/26/kidsburgh-herve-tullet-workshops-at-childrens-museum/> (2019-04-21)

Slika 71. Hervé Tullet čita slikovnicu *Press Here*. URL:

<https://lexpoideale.com/en/webseries/> (2019-04-21)

Slika 72. Slikovnica *Shh! We have A Plan*, autora Chrisa Haughtona. URL:

<https://getkidsintobooks.wordpress.com/2016/10/19/shh-we-have-a-plan-by-chris-haughton/>
(2019-04-21)

Slika 73. Ilustracija iz slikovnice *Shh! We have A Plan*, autora Chrisa Haughtona. URL:

<https://theaoi.com/wia/shh-we-have-a-plan-chris-haughton/#&gid=null&pid=shh-we-have-a-plan-image> (2019-04-21)

Slika 74. Ilustracija iz slikovnice *Shh! We have A Plan*, autora Chrisa Haughtona. URL:

<https://getkidsintobooks.wordpress.com/2016/10/19/shh-we-have-a-plan-by-chris-haughton/>
(2019-04-21)

Slika 75. Prikaz laserskog zida koji ima ulogu semafora na raskršću. URL:

<https://karthikhce.wordpress.com/tag/new-traffic-signal-in-japan/> (2019-04-21)

Slika 76. Prikaz pješačkog semafora u Danskoj. URL:

<https://www.scoopnest.com/user/KiSS925/847232965868347392-good-bad-really-what-do->

you-think-dutch-town-installed-light-sabers-traffic-lights-on-the-ground-in-order-to-alert-text-walkers (2019-04-21)

Slika 77. *Semafor poput pješčanog sata.* URL: *https://www.geek.com/geek-cetera/sand-glass-concept-traffic-light-design-lets-drivers-know-how-long-they-have-to-wait-1296240/* (2019-04-21)

Slika 78. *Semafor sa likom Miffy.* URL: *https://www.tripadvisor.com.my/LocationPhotoDirectLink-g188616-d9676201-i274354244-Miffy_s_Traffic_Light-Utrecht.html* (2019-04-21)

Slikovnica kao dječje iskustvo

– čitanje iz užitka djeci u narodnoj knjižnici

Sažetak

U prvom dijelu rada dan je prikaz definicija, smjernica i zadaća međunarodnih organizacija UNESCO-a i IFLA-e vezanih za rad narodnih knjižnica, a posebno su istaknute one koje podupiru poticanje i njegovanje *čitanja iz užitka* na dječjim odjelima.

Nakon postavljanja okvira u kojima djeluje osoblje dječjih knjižnica koje kreira i često samostalno izvodi programe namijenjene djeci u radu je prikazana Bowlbyeva *teorija privrženosti*. John Bowlby u svojoj teoriji razjašnjava da je djetetova potreba za povezivanjem urođeni instinkt ključan za njegovo preživljavanje i zdrav razvoj. Kako bi čitanje djeci imalo pozitivne učinke na njihov razvoj i odrastanje, osim kvalitetnih slikovnica, potrebno je prikazati i objasniti način na koji se takvi učinci prenose čitanjem. Taj složeni proces velikim dijelom počiva upravo na teoriji privrženosti. Odgovornost za pružanje takvog iskustva snosi odrasla osoba koja djetetu čita, što je pobliže objašnjeno kroz postavke iznesene u djelu *Hold On To Your Kids* autora Gabora Matéa i Gordona Neufelda. Autori u svom djelu naglašavaju važnost odrasle osobe kao *djetetove referentne točke* u njegovu rastu, razvoju i sazrijevanju.

U radu je slikovnica prema definiciji Barbare Bader predstavljena kao *dječje iskustvo*. Ona je predmet u koji je autor pohranio svoje kreativne ideje, a na čitatelju je da tu ideju percipira, dekodira, preuzme i uklopi u svoj unutarnji svijet te da se na taj način oplemeni, raste i dijeli nova saznanja s drugima. U radu su iznesena razmišljanja o umjetnosti kroz odnos fikcije i stvarnosti Maca Barneta i Milana Crnkovića. Mac Barnett te kvalitete pripisuje emotivnom stanju u koje nas umjetnost fikcije (slikovnice) može odvesti dok Milan Crnković njima obilježava samu priču.

Rad donosi i kraći uvid o osamostaljivanju iz nečitača u čitače te prikaz prakse čitanja iz užitka na Odjelu za djecu i mlade u Knjižnici Jelkovec.

Ključne riječi: narodna knjižnica, čitanje iz užitka, pričaonice, slikovnica

Picture Books as a Child's Experience

– Reading for Pleasure in Public Libraries

Summary

The first part of the thesis gives definitions, as well as setting out guidelines and tasks of the international organisations UNESCO and IFLA, relating to the work of public libraries, emphasising those that support encouraging and nourishing “the pleasure of reading” at children’s departments.

Upon setting out a framework that can be used to create and independently perform programmes targeting the children, the thesis further discusses Bowlby’s Attachment Theory. John Bowlby’s Attachment Theory builds and expands on the need of a child to develop connections that stem from its own innate instinct vital for its own survival. A child’s actual experience of being read to by an adult can have a highly beneficial effect on their sense of security, well-being and development, and so it is necessary to show and explain how this positive effect is caused, aside from the existence of so many outstanding high quality children’s picture books. This process largely rests on and is explained by Attachment Theory.

The responsibility to provide that experience is in the hands of the adult that reads to the child. This is explained in detail through prepositions set out in work “Hold On To Your Kids” by Gabor Maté and Gordon Neufeld. The authors of this work emphasise the importance of the adult being the “reference point of the child” in the latter’s growth, development and maturing.

The thesis discusses and demonstrates picture books as an “experience of a child”, according to Barbara Bader’s definition. According to this definition a picture book is an object in which the author has stored his/her creative ideas, and the reader is expected to perceive, decode, download and then place that idea into his/her inner world, thereby to intellectually enrich himself/herself, to further develop himself/herself and to share new ideas with other people.

The thesis provides thoughts on arts, through the relationship between fiction and reality by Mac Barnett and Milan Crnković.

Mac Barnett attributes these qualities to an emotional state to which the art of fiction (ie a picture book) may take us, while Milan Crnković suggests they are a product of the story itself.

The thesis also provides a short insight into the progression from non-reader to reader and presents for discussion the regular activity of reading for pleasure at Jelkovec Library, Department for Children and Youths.

Keywords: public library, reading for pleasure, story telling events, picture book